

GOVERNMENT OF ROMANIA

GOVERNMENT OF BULGARIA

Common borders. Common solutions.

Доклад за въздействието на туристическата индустрия по крайбрежието на Черно море от района на Констанца и Добрич върху околната среда

Много са отраслите в икономиката, които дължат своето развитие на природни ресурси от различен вид, но като че ли няма друг отрасъл като туризма, който толкова много да зависи от състоянието на природата.

Основната цел на доклада се състои в извършване на анализ и оценка на въздействието на туристическата индустрия по крайбрежието на Черно море от района на Констанца и Добрич върху околната среда.

Предмет на изследване е въздействието на хотелиерската дейност. Хотелиерската дейност се осъществява в околната среда и тя въздейства пряко върху нея. Отрицателните въздействия на хотелиерството върху околната среда са съществени. Туристическите въздействия произтичат от засилената инвазия на туристопотоците и имат разнопосочно вредно проявление. Формите на въздействие на хотелиерската дейност са множество и са определени от развитието на туристическата индустрия. Броят на посетителите на екологично чувствителни обекти се увеличава непрекъснато поради нарастващия интерес към природните забележителности. Най-замърсените градове са много често най-големите туристически центрове. Природните паркове и защитените местности са застрашени от големия брой посетители, от стремежа към все повече дейности на открито в тях, както и от строежа на нови туристически обекти в тяхната периферия.

Обект на изследването е хотелиерската дейност и последиците от нея в широкия смисъл на това понятие. Основен фактор за възникването и развитието на хотелиерската дейност са туристическите ресурси в околната среда. Туристическите ресурси имат съществено и неотменимо участие в предлагането на крайния продукт на туризма. Икономическата стойност на околната среда за туристическата индустрия е огромна и е основа за реализиране на устойчив туристически бизнес.

1. Резултати от проведено проучване за въздействието на туристическата индустрия по крайбрежието на черно море от района на Констанца и Добрич върху околната среда

1.1. Идентифициране на туристическите обекти, включени в проучването

Черноморския регион е важен център за морски отдих и туризъм. Посещава се основно през летния сезон, както от туристи от страната, така и от чуждестранни туристи и представлява една от основните туристически дестинации и в двете гранични държави България и Румъния. Туризмът използва ресурсите на региона. Комерсиализира обекти и явления - плажове, архитектурни паметници, природни забележителности. Голямо значение за развитието на туризма има състоянието на общата инфраструктура и особено на транспортната. Историческото развитие на градовете е оставило ярки отпечатъци — следите от различни култури, паметници на изкуството, църкви и параклиси привличат туристическия интерес.

Броят на туристите в окръг Констанца и област Добрич непрекъснато нараства. Статистиката показва, че през 2011 г. в Добричка област реализираните ношувки са 1 846 885, а до края на м. октомври 2012 г. – 2 030 152. Нараства и броят на леглата в стандартните и семейните хотели, къщите за гости, вилите, къмпингите.

В Добричка област легловата база е съсредоточена в к.к.Албена, с.Кранево, гр.Балчик, по крайбрежната ивица от с. Топола до гр. Каварна, к.к. «Русалка», Шабла, Дуранкулак и Крапец. Към 2012 г.тези локализации са предлагали общо 28 032 легла.

В окръг Констанца най-посещавани са курортите Вама веке, Мангалия, Сатурн, Венера, Нептун, Олимп, Костенеци, Ефория, Констанца, Мамая, Наводари. Легловата база в окръг Констанца надвишава 70 000, като около 30 хиляди от тях са съсредоточени в Мамая, а 13 000 в Сатурн. Броят на туристите надвишава 1 000 000.

Туризмът гради взаимни връзки с всички сфери на общественоекономическия живот. Той носи просперитет на страните, които го развиват. Чрез него се разширяват търговските, научно-техническите и културни отношения между страните.

Сред отрицателните екологични характеристики, пречещи на развитието на туризма в частност на хотелиерството бихме могли да отбележим следните:

Деградация на природните ресурси, дължаща се на големия брой туристи, пристигащи на една относително малка територия, каквато е туристическия комплекс, и настъпваща в следствие на дейностите, извършвани от тях;

Деградация на ресурсите, предизвикана от потребностите и изискванията на местното население и икономика;

Деградация на ресурсите, настъпила в следствие на нерационалното развитие на инфраструктурата на региона, изградена, за да обслужва туристите;

Деградация на ресурсите, дължаща се на недобро развитие и управление на благоустройствените стопанства, чиято функция е свързана с поддържането на природната среда в и около туристическия комплекс във възможно най-близък до естествения ѝ вид.

Направен е анализ и оценка на въздействието върху околната среда на 30 хотела по крайбрежието на област Добрич и 30 хотела по крайбрежието на окръг Констанца. В проучването е използвана система от задължителни критерии и показатели за анализ и оценка на въздействието върху околната среда на наблюдаваните хотели, посочени в Приложение 1.

Анкетираните туристически обекти от крайбрежието на Добричка област са:

Хотелски комплекс “Вероника” – село Кранево, общ. Балчик.

Хотел „Вероника” е построен на 300 метра от морския бряг в село Кранево. Разполага с 27 стаи и 3 апартамента, оборудвани с кабелна телевизия, хладилник и мини-бар. Хотелът предлага уютен кафе-бар, барбекю и перално помещение.

Хотел „Жаки” – с. Кранево

Хотел «Жаки» предлага 15 климатизирани стаи. Всички стаи в Жаки са с LCD телевизор с кабелни програми, безплатен Wi-Fi достъп, самостоятелна баня с душ или вана и малък хладилник. Хотела разполага с ресторант, открит бар, басейн, до който е хидромасажната вана.

Хотелски комплекс „Маргарита” – с. Кранево, общ. Балчик

Хотел „Маргарита” има 20 стаи и 3 апартамента. Хотелът е с климатик и разполага с бар и ресторант, лятна тераса, басейн, фитнес зала, детска площадка.

Къща за гости „Орфей” – с. Кранево, общ. Балчик

Къща за гости Орфей, Кранево разполага с леглова база от 10 места. Обектът разполага с двойни и тройни стаи, всяка от които със самостоятелен санитарен възел, TV, хладилник, тераса, WIFI. Гостите могат да се възползват от лятната градина, паркинг.

Хотелски комплекс „Гергана” – к.к. „Албена”, общ. Балчик

Хотелски комплекс „Гергана” разполага с 569 стандартни двойни и единични стаи, 28 малки апартамента, 3 мезонета и 7 големи апартамента. Към хотелския комплекс действат ресторант Гергана с 650 места, ресторант "Мура" с 450 места и лоби бар Гергана – Мура и Славуна. Басейните са два – открит и закрит.

Хотелски комплекс „Лагуна море” – к.к. „Албена”, общ. Балчик

Хотелски комплекс „Лагуна море” разполага с 13 единични, 168 двойни стаи и 9 студия. Помещенията са климатизирани, в тях има телефон, кабелна телевизия, минибар. На своите гости хотелът предлага открит басейн, закрит басейн, основен ресторант, лоби бар, джакузи, конферентна зала.

Хотелски комплекс „Добруджа” – к.к. „Албена”, общ. Балчик

Хотелски комплекс «Добруджа» разполага с 240 стаи и апартамента. Всички стаи са с кабелна телевизия, минибар и баня. Той разполага с няколко ресторанта-освен, панорамен, «Синьо небе», китайски ресторант, панорамно кафене и нощен бар, закрит и открит басейн, зала за игри, солариум, Спа & Уелнес център.

Хотелски комплекс „Калиакра” – к.к. „Албена”, общ. Балчик

Хотелски комплекс „Панорама” – к.к. „Албена”, общ. Балчик

Хотелски комплекс „Панорама” предлага 150 стаи, 3 апартамента и 16 мезонета. Хотелът разполага с ресторант и кафе бар, открит басейн, паркинг.

Хотелски комплекс „Ралица” – к.к. „Албена”, общ. Балчик

Хотелски комплекс „Ралица” разполага с 6 единични стаи, 254 двойни, 5 двустайни апартамента и 20 апартамента. Помещенията са климатизирани. Разполагат с баня с душ. На разположение са ресторант и механа, лоби бар, открит и закрит басейн.

Хотелски комплекс „Фламинго” – к.к. „Албена”, общ. Балчик

Хотелски комплекс „Фламинго” е на 9 етажа, има 12 единични, 267 двойни стаи, 9 апартамента. На разположение на гостите са: 3 ресторанта, лоби бар, нощен клуб, бистро, СПА, открит и закрит басейн, бизнес център, подземен паркинг.

Хотелски комплекс „Калиопа” – к.к. „Албена”, общ. Балчик

Хотел „Калиопа” разполага с 465 легла разположени в 141 двойни стаи, студия и апартамента. Стаите са оборудвани са с телевизор със сателитни програми, телефон, мини-бар, балкон, баня, WC. Хотелът е климатизиран. На разположение на гостите са ресторант, лоби бар, пул бар, открит басейн. Има паркинг, детска площадка, интернет зала.

Хотелски комплекс „Калиакра” – к.к. „Албена”, общ. Балчик

Хотелски комплекс „Калиакра” разполага с 9 апартамента, 103 двойни стаи тип „Супериор” и 160 двойни стаи тип „Стандарт”, климатизирани, с баня с душ, телефон, телевизор, интернет. Хотелският комплекс разполага с основен ресторант с тераса, лоби бар, снек бар, бул бар, басейн.

Хотел „Олимпия- Суперснаб” – гр. Балчик

Хотел „Олимпия-Суперснаб”, Балчик разполага с леглова база от 110 места в двойни и тройни стаи, всяка от които със самостоятелен санитарен възел. На територията на комплекса има открит басейн, спортна площадка на изкуствена трева с детски кът, WiFi, площадка с възможност за барбекю.

Хотелски комплекс „Реджина Мария” – гр. Балчик

Хотел „Реджина Мария” СПА предлага настаняване в 32 стаи и апартамента. Всички помещения са снабдени с климатик, цифрова телевизия, високоскоростен интернет достъп, минибар, телефон. Хотелът предлага на своите гости ресторант и лоби бар.

Хотел „Валео” – гр. Балчик

Хотел "Валео" разполага с 58 места, организирани в комфортни двойни стаи и студия. Всички стаи са оборудвани с климатик, телефон, безкабелен интернет, кабелна телевизия, самостоятелен възел и душ-кабина.

Ресторант „Ел симпатико” – гр. Балчик

Ресторант „Ел Симпатико” - има над 200 места на закрито и над 150 на тераса, разположена над морето. Екстри - климатик, кабелна телевизия, телевизор, музика на живо

Хотел „Балчик” – гр. Балчик

Хотел ” Балчик” разполага с 25 двойни стаи и 3 апартамента, ресторант, бар. Всички стаи са с климатик с LCD телевизор с кабелни програми, безплатен Wi-Fi достъп, самостоятелна баня с душ или вана.

Хотелски комплекс „Хелиос”, общ. Балчик

Хотел "Хелиос" разполага с 59 помещения, от които 18 двойни стаи, 19 студия и 22 апартамента. Всички стаи са оборудвани с климатик, телефон, безкабелен интернет, кабелна телевизия, хладилник, минибар, самостоятелен възел и душ-кабина. Студиата и апартаментите са оборудвани и с кухненски бокс. Хотелът разполага с 2 басейна, ресторант.

Хотелски комплекс „Карвуна”, м-т. „Икъталъка”, общ. Каварна

Хотел "Карвуна" разполага с 39 двойни стаи със самостоятелен възел и душ-кабина. Хотелът разполага с ресторант.

Хотелски комплекс „Трейшън клифс Голф Резорт”, гр. Каварна

Хотелски комплекс "Трейшън Клифс Голф Резорт" разполага със 100 апартамента с функционални кухни, просторни всекидневни зони и отделни спални. СПА центърът е обширен, има открит инфинити басейн. Основният ресторант на Marina Village обслужва разнообразно меню от български и провансалски ястия. В Bendida Beach, бистро в марокански стил, се приготвят ястия на барбекю с вулканични камъни.

Хотелски комплекс „July Morning Seaside Resort”, общ. Каварна

Хотел „July Morning Seaside Resort” разполага с 53 студия и апартамента, в които има обособени кухненски боксове. Всички стаи са оборудвани с климатик, телефон, безкабелен интернет, кабелна телевизия, минибар, самостоятелен възел и душ-кабина. Хотелският комплекс разполага с 2 басейна, ресторант, снек бар.

Хотелски комплекс „Каварна”, гр. Каварна

Хотел "Каварна" разполага с 52 двойни стаи и апартамента със самостоятелен възел. Хотелът разполага с ресторант, лоби бар, барбекю, басейн, сауна, зала за делови конференции и семинари.

Хотел „Сентръл парк” – гр. Каварна

Хотел „Сентръл парк” - Каварна има 10 стаи и 2 апартамента. Хотелът е с климатик. Хотелът разполага с бар и ресторант, лятна тераса, басейн, детска площадка. Има Wi-Fi интернет във всички части, както и платен частен паркинг на място.

Ресторант „Дълбока” – общ. Каварна

Миден ресторант „Дълбока” се намира между Калиакра и с. Българево, в красивия Калиакренски залив, където е и разположена мидената ферма. Тук се отглеждат екологично чисти черноморски миди. Ресторантът предлага голямо разнообразие от мидени ястия и всякакви морски дарове, подбрани риби и рибни деликатеси, свежи салати, предястия, както и ястия от свинско и пилешко месо, създадени с неповторим вкус. Ресторантът има над 200 места.

Хотел „Акре” – с. Българево, общ. Каварна

Хотел „Акре” разполага с 13 просторни стаи разпределени в 3 етажа. Във всички хотелски стаи има климатик; телевизор; хладилник; безжичен интернет. Към хотела има механа и лоби бар и лятна градина с фонтан.

Хотел Левана Къща за Гости – с. Българево, общ. Каварна

„Левана Къща за Гости” – с. Българево има шест спални със сателитна телевизия, както и три бани, всяка от които е оборудвана с душ кабина. Тя предлага безплатен Wi-Fi интернет и климатик, голям двор и градина с барбекю, детска площадка с малък плувен басейн.

Хотел „Делфина” – с. Тюленово, общ. Шабла

Хотел "Делфина" е семеен хотел. Разполага с 8 двойни и 2 тройни стаи оборудвани с телевизор с кабелна TV, безжичен Интернет, климатик и самостоятелен санитарен възел. Към хотела работи и ресторант "Делфина" с 40 места на закрито и лятна тераса за 60 човека.

Хотелски комплекс „Дивата патица”, с. Езерец – общ. Шабла

Комплекс "Дивата патица" се състои от ресторант и хотелска част, разполагаща с 75 места. Стаите са оборудвани със сателитна телевизия, има възможност за ползване на перално помещение, както и други услуги. Ресторантът "Дивата патица" е построен в битов, ловно-рибарски стил, има близо двеста места в самата зала и над двеста и петдесет в лятната градина.

Хотелски комплекс “Яница” – село Крапец, общ. Шабла

Хотел „Яница” е построен на самия морски бряг в село Крапец. Яница-1 предлага настаняване в 23 двойни стаи и 3 апартамента. Пред хотела е разположен плувен басейн, а в съседство е а ла карт ресторанта и дневния бар на комплекса. Яница-2 е с капацитет от 33 двойни стаи и 7 апартамента. Пред него също е разположен съвсем нов басейн с детска част. Всички стаи в двата хотела са оборудвани с минибар, телевизор, телефон, безжичен Интернет, санитарен възел.

Къмпинг “Космос” – Дуранкулак, общ. Шабла

Къмпинг “Космос” предлага 30 бунгала, като всяко бунгало се състои от стая с три легла, собствена баня/тоалет и малка тераска. Гостите на къмпинга ползват и детска площадка, паркинг, футболно игрище и волейбол на плажа. В къмпинга има още голям ресторант и бар на плажа. Има и обособено място за разполагане на палатки и каравани. За тях са предвидени чисто нов отделен санитарен възел, ток и външни мивки.

Анкетираните туристически обекти от крайбрежието на окръг Констанца са:

Хотелски комплекс „Vega”, к.к. «Мамая», Констанца е на 8 етажа, с 5-звездни стаи. На разположение на гостите са: 2 ресторанта, лоби бар, нощен клуб, сауна, СПА, 2 открити басейна, паркинг, има шатъл до центъра на града.

Хотел „Dorna”, к.к. „Мамая”, Констанца предлага 143 двойни стаи, 6 апартамента, оборудвани с климатик, телевизор, свързан с кабел, международен телефон, мини-бар, и сейф. Ресторантът е ол инклузив. Край басейна има коктейл-бар.

Хотел „Verona” – Мамая. Хотелът е новооткрит, състои се от 8 вили с общо 44 двойни стаи и 8 единични. Всички стаи са оборудвани с телефон, LCD телевизор, кабелна телевизия, интернет, минибар, баня с вана, климатична система.

Хотел „Carol” - Констанца. Сградата е построена през 1896 г. и е била проектирана за спа лечение. Днес хотелът е 4-звезден. Запазан е напълно австро-унгарски стил, който го прави известен. Хотел Карол предлага: 15 апартамента, всеки със самостоятелен стил на обзавеждане и планиране; ресторант с капацитет от

120 места, покрита и отоплявана тераса в стил „Уорчестър”, лятна градина, детска площадка, уелнес център и SPA.

Хотел „Ibis” - Констанца. Хотелът е разположен на стратегическо място - на брега на морето, в непосредствена близост до центъра на града. Хотелът разполага с 154 стаи, от които 7 апартамента и 2 стаи за хора с увреждания. Всички стаи в „Ibis” Констанца са обезпечени с електронни карти, оборудвани са с баня (вана или душ), климатик, LCD телевизор, хладилник, телефон, интернет, радиото.

Хотелски комплекс „Bard” – Ефория – Норд предлага настаняване в 174 двойни стаи, 12 единични стаи и 33 апартамента. Стаите са обзаведени в топли цветове и са оборудвани с климатик, минибар, телевизор, сейф, телефон. Хотелският комплекс разполага с два ресторанта, открит басейн с бар и модерен СПА център. В хотелския комплекс има конферентна зала. Паркингът е безплатен.

Хотелски комплекс „Meduza” – Ефория Норд предлага 182 двойни стаи, 36 единични стаи и 13 модерни и комфортни апартамента. Хотелският комплекс включва ресторант с румънски и интернационална кухня, бар, плувен басейн и паркинг. Конферентната зала е с 150 места. Туристите имат достъп до клинично лечение "Efosan" в Гранд Хотел „Star КОМПЛЕКС”, който е в непосредствена близост.

Хотел „Migador”, Ефория юг е в непосредствена близост до калните бани. Сградата на хотела е нова. На партерния етаж има ресторант, а 24 -те двойни стаи и апартаментът са разпределени на три етажа и мансарда. Migador разполага с конферентна зала, тераса, оборудвана с външен бар, паркинг, детска площадка.

Хотел „Excelsior” – Ефория юг разполага с 137 двойни стаи, оборудвани с телевизор и минибар, климатик, и с ресторант, тераса с бар, зала за игри, конферентна зала, спортни площадки.

Хотел „Pieree” – Костинещи разполага с 29 двойни стаи, 2 апартамента с ресторант с тераса, бар, винарска изба, паркинг. Стаите са оборудвани с климатик, телевизор, хладилник, телефон, интернет.

Хотел „Costinesti” –Костинещи. Хотелът е с двойни стаи, оборудвани с хладилник и телевизор и разполага с бар и ресторант.

Хотелски комплекс „Hotel 2D Resort and Spa – Hotel Dobrogea” – к.к. „Нептун -Олимп”, Мангалия. Хотелът предлага настаняване в 112 двойни стаи, които са оборудвани с кабелна телевизия и минибар, климатик, телефон. На разположение са ресторант, бар, открит и закрит басейн, джакузи, финландска сауна, СПА, фитнес зала, детска площадка

Хотел „Pam Beach” – к.к. „Нептун -Олимп”, Мангалия предлага 72 стаи и 4 апартамента, оборудвани с телевизор, безплатен безжичен интернет, климатик и модерна баня. Ресторантът предлага различни ястия от интернационалната кухня. Към ресторанта има покрита тераса.

Хотел “Opa!” – к.к. “Юпитер”, Мангалия е наскоро реновиран хотел. Състои от 239 двойни стаи и 8 апартамента, оборудвани с хладилник, телевизор, безжичен интернет. Ресторантът е с 500 места, към него има тераса бар. Хотелът разполага с 2 конферентни зали, детска площадка, тенис корт, охраняем паркинг плащане, частен плаж.

Хотел “Safir”, к.к. „Юпитер”, Мангалия разполага с общо 106 двойни стаи с телевизор, кабелна телевизия и мини-бар. Хотелът няма ресторант, гостите ползват ресторант „Оникс” с капацитет от 500 места. Към ресторанта работи тераса и бар.

Хотелски комплекс „Melodia” – к.к. „Венера”, Мангалия разполага с 108 двойни стаи, 8 апартамента, ресторант с 800 места, кафене и бар, басейн, джакузи, сауна, СПА, фитнес, кът за отдих, детска площадка, паркинг.

Хотел „Florica” – к.к. Венера”, Мангалия се състои от две сгради, разположени в приблизително 20,000 квадратни метра зелени площи със сенчести дървета. Хотелът предлага на своите гости 174 стандартни и луксозни двойни стаи, студиа и апартаменти. Конферентната зала е с 60 места. Към хотела има 3 ресторанта, 2 летни градини, площадка с игри и билиард и бар на плажа. Хотелът е с централно отопление.

Хотел “Нора”, к.к. „Сатурн”, Мангалия разполага с общо 283 стаи на 14 етажа. Стаите са с кабелна телевизия, минибар, телефон, баня с душ, двойно остъкляване. Оборудвани са с климатик. Хотелът е изцяло реновиран през 2005 година. Към хотела има ресторант и бар с тераси, фитнес., балнеология, в която се провежда балнеолечение по здравна карта, или по избор.

Хотел „Narcis”, к.к. „Сатурн”, Мангалия е неремонтирани и разполага с общо 654 места, разпределени в единични и двойни стаи. Към хотела има ресторант, лятна тераса и частен плаж.

Хотел „Corsa”, Мангалия - Хотелът е изцяло реновиран през 2005 г. и предоставя всички удобства. Просторните 45 двойни стаи и 3 апартамента разполагат с телевизор, хладилник, климатик и тераса.

Хотелски комплекс „President”, Мангалия разполага с 46 двойни стаи, 17 единични стаи, 2 апартамента, Представителен ресторант, бар Калатис, кафе-сладкарница, частен плаж, открит басейн, SPA (сауна, масажни зали, фитнес), бизнес център. Във фойето на хотела са експонирани по оригинален начин фрагменти от останките на римските крепостни стени Калатис.

Хотел „Laguna” – с. Вама Веке - 2 май. Хотел Лагуна е построен през 2005 г. и е част от туристическия комплекс Laguna с ресторант Corsair. Хотелът разполага с 48 двойни стаи, ресторант Corsair, басейн, плаж, бар на плажа. Стаите са просторни, нови мебели, прозорци, телевизор, балкон, теракот, баня с душ.

Ресторант „Pelican” – гр. Констанца - има над 300 места на закрито. Екстри - климатик, кабелна телевизия, телевизор, музика на живо. Вкусните ястия са придружени от изискани вина от най-известните лозя на Румъния: Мурфатлар, Cotnari Jidvei Bohotin, Husi Panciu

Ресторант „Byblos” – Констанца, където се предлагат ливански и международни храни и специалитети в екзотична ориенталски атмосфера. Освен модерен ресторант с тераса, разполага и с бар. Ресторантът има над 200 места.

Ресторант „Nikos greek taverna” - Констанца разполага с над 100 места. Предлага много разнообразни и висококачествени гръцки ястия. Таверната е с климатик и музика.

Ресторант „Pizza Maestro” – гр. Констанца - има над 100 места на закрито. Екстри - климатик, кабелна телевизия, телевизор, музика на живо

Кафе „Times Cafe” - Констанца разполага с над 250 места. Предлага безплатен Wi-Fi интернет и климатик, музика. Тук се провеждат много културни и музикални събития, както и конкурси по караоке.

Кафе „Relax Cafe” - Констанца разполага с над 100 места. Предлага безплатен Wi-Fi интернет и климатик, музика. Тук се провеждат много културни и музикални събития.

Кафе-бар „Cafenea Revolution” - Констанца разполага с 60 места. Предлага безплатен Wi-Fi интернет и климатик, музика.

Кафе „Lollipop Cafe” – Констанца разполага с 50 места. Предлага безплатен Wi-Fi, интернет и климатик, музика.

Анкетното проучване дава възможност да се направи оценка на въздействието на туристическия обект върху околната среда – (Приложение № 1). Критерите, който хотелът трябва да задоволи са пренесени в таблиците на приложение 1. („Да”- означава изпълнение, „Не” – неизпълнение). Всеки въпрос има определена степен на значимост, която се измерва чрез „коэффициент на важност”(Кв), със стойности от 1 до 3 (1 – най-малка, 3 – най-голяма значимост). Крайният резултат (К), се получава поотделно за всяка от четирите области от сумата на коефициентите на важност (Кvi), на въпросите, на които е отговорено с „Да”, разделена на максимално възможния резултат (сумата от коефициентите на важност на всички)[1]:

$$K = \frac{\sum Kvi}{N}$$

Анализът от данните на анкетираните общо 60 туристически обекта по трансграничния черноморски регион България- Румъния на показва:

Енергоспестяване:

- Нито един от хотелите/ресторантите не използва въглища за горива, от което следва, че въздуха не се замърсява с вредни емисии;
- При 12 % от хотелите/ресторантите част от електричеството идва от възобновяеми ресурси – взето е предвид затоплянето на водата чрез слънчева енергия;
- При 24 % от хотелите/ресторантите бойлерите са клас „А”, което означава, че ползват по-малко електроенергия;
- При 24 % от хотелите/ресторантите климатичните системи са от клас „А”, при 34 % са клас „Б”, 40 % имат частична климатизация, а останалите 2 % нямат такава;
- При 78 % от хотелите/ресторантите има много добра изолация на прозорците, което спомага за задържане на температурата в стаите и закритите помещения, а също така и изолира външния шум;
- 80 % от хотелите/ресторантите са с външно саниране на сградите (**става въпрос за новите хотели/ресторанти**), което спомага за повишаване на температурата в стаите и помещенията и пести енергия за отопляването им.
- В 92 % от хотелите/ресторантите са поставени енергоспестяващи крушки, а в 15% от хотелите, осветлението се задейства чрез карти.

Водоспестяване:

- При 43 % от хотелите/ресторантите са монтирани кранове с дебит по-малко от 12 литра/минута;
- При 26 % от хотелите/ресторантите е осигурен икономичен режим на пране – при пералните машини и при миене в миялните машини (чрез използване на програми за икономия на вода);
- Напоиването на зелените площи на територията на хотелите става рано сутрин или вечер късно, това дава възможност да се полива, когато потреблението на вода не е в пикови часове, от една страна и от друга оказва благоприятно влияние върху зелените площи, тъй като не са

1 Стаменов С., Алексиева А., Хотелиерство- технология, организация, мениджмънт, изд. Кота, Пловдив, 2006

подложени след поливането им директно на въздействие от слънчевите лъчи (така тревата стои зелена, не жълтее);

- При пране и миене се използват препарати не замърсяващи околната среда. При 12 % от хотелите/ресторантите се използват препарати с марката „еко“;
- Персоналът се обучава за работа на икономичен режим с водата;
- При пране на килими, мокети, и пътеки, както и за миене на подовите се използват машини на пара, които ползват много малко вода, а освен това по-голямата част от тях не ползват препарати. 14 % от хотелите ползват най-съвременна техника за почистване, която изсмуква изцяло, праха и замърсяванията по тапицираните мебели, и настилките;
- При 64 % от хотелите (**новите хотели**) инсталацията в тоалетните е автоматична, пуска се малко количество вода, което чрез смуквателна система бързо отива в отходния канал и тоалетната чиния е невероятно чиста

Намаляване на отпадъците:

- Сортиране на отпадъците чрез разделното им събиране – при 62% от хотелите/ресторантите;
- При 2 % от хотелите/ресторантите туристите са улеснени при разделянето на отпадъците, като са поставени комбинирани кошчета с различни цветове за различните видове отпадъци (хартия, пластмаса, стъкло и др);
- Почти 100% от хотелите/ресторантите гостите ползват дозиран течен сапун, а при 62 % от хотелите е дозиран и шампоана (автоматично). Така се спестява използването на опаковки

Намаляване на шума

Шумът, основно идва от музиката на ресторантите, механите, снек баровете, както и от анимациите около басейните и по плажа. Проблем е шумът от колите на туристите и персонала. В големите курорти са предприети мерки за неговото намаляване. Например персонала се превозва с автобуси. С автобуси се посрещат и изпращат част от чуждестранните туристи.

Управление на системата и информиране на гостите:

Персоналът събира данни периодично за потреблението на електроенергия, вода и химикали и за количеството на отпадъците, които обобщава и във вид на справки представя на ръководството.

Гостите се информират за екологичната политика на хотела чрез информацията на хотела. В 8 % от хотелите чрез поставени надписи на удобни за виждане места се напомня на гостите за екологичната програма на хотела. Туристите се умоляват да не разхищават вода, да ползват пестеливо електроенергията (само тогава когато им е необходимо и после да изключват както осветлението, така и електроуредите). Напомня им се също да изхвърлят отпадъците на местата, в които са поставени кошчета за тях.

В 100 % от хотелите в област Добрич не се пуши на закрито, а в окръг Констанца в 100 % от хотелите са обособени секции за пушачи, като в 55% от тях тези секции представляват малки пространства, като така се цели да се ограничи до минимум пушенето в хотела.

В 88 % от хотелите е осигурено много добра поддръжка и сервиз на оборудването, така когато туристите или персонала, обслужващ хотела сигнализират за повреда, тя моментално се отстранява. Така се съдейства много бързо за отстраняване на течове в санитарните възли и се предотвратява разхищението на вода.

1.2. ВЪЗДЕЙСТВИЕ НА ТУРИСТИЧЕСКАТА ИНДУСТРИЯ ПО КРАЙБРЕЖИЕТО НА ЧЕРНО МОРЕ ОТ РАЙОНА НА КОНСТАНЦА И ДОБРИЧ ВЪРХУ ОКОЛНАТА СРЕДА НА ТРАНСГРАНИЧНИЯ РАЙОН.

1.2.1. Влияние върху атмосферния въздух

- Емисиите в туристическия сектор са главно от транспортните средства. В област Добрич по-голяма част от хотелските бойлери са на ток, а в окръг Констанца – на газ. Нито един от хотелите в региона не използва въглища за горива от което следва, че въздуха не се замърсява с вредни емисии;

На територията на област Добрич мониторинг върху вредните имисии – SO₂, NO₂, и прах се осъществява от РЗИ – Добрич. Пробонабирането се извършва през два сезона от годината – летен и зимен, по предварително одобрен график в четири контролни пункта на град Добрич. Дългогодишните резултати предоставят възможност за оценка на качеството на атмосферния въздух. Всички измерени концентрации на серен диоксид са по-ниски от средноденоношната норма за човешкото здраве – 125 µg/m³. През летния период, те са по-високи от тези през зимния, но без да надвишават пределно допустимата норма. Измерените нива на средногодишните концентрации на азотен диоксид и са значително под пределно допустимите норми.

Извършваният мониторинг по показател Pb аерозоли не показва отклонения от максимално допустимите стойности.

По отношение на концентрациите на прахови частици се наблюдава тяхното значително намаление след 2003 година поради газифицирането на Добрич.

Поради липсата на големи промишлени предприятия по крайбрежието на Област Добрич провежданите изследвания за замърсяването на въздуха с оглед изпълнението на определени задачи през периода от 1990 до 2012 г. показват, че приземните концентрации на азотен оксид, сероводород и озон са значително под ПДК и няма случаи на превишаване на максимално еднократните концентрации.

На територията на окръг Констанца качеството на въздуха се наблюдава непрекъснато в 13 пункта с автоматични станции разположени в: Констанца, .Мамая и Палазу море, градовете Наводари, Ефорие /Ефорие норд + Ефорие суд/, комуните Тузла, Костинеш, град Мангалия (вкл. курортите Нептун, Олимп, Юпитер-Кап Аурора, Венус и Сатурн).

Измерванията включват: влияние на промишлените източници върху качеството на въздуха с радиус на измерване е от 10 – 100 m; замърсяване от: серен диоксид (SO₂), азотни оксиди (NO_x/NO/NO₂), въглероден окис(CO), озон(O₃), бензен, фини прахови частици (PM₁₀) , и метеорологични параметри (скорост и посока на вятъра, налягане, температура, слънчева радиация, относителна влажност на въздуха, валежите);

Данните показват, че през периода 1990 -2011 г. на територията на окръг Констанца не са регистрирани надвишавания на часовете, дневните и годишните норми на азотен диоксид, серен диоксид и праховите частици.

Отчетените резултати имат много по-ниски стойности от допустимите.

Общините в региона имат добър статус на атмосферния въздух. Това се дължи основно на благоприятните климатични дадености – проявата на бризовата циркулация.

1.2.2. Влияние върху водите за къпане - Черно море.

Опазване чистотата на крайбрежните морски води има екологично, санитарно-хигиенно и икономическо значение.

Съставът на морските води е непостоянен поради променливия характер на вливащите се в морето речни и отпадъчни води и непрекъснато протичащите процеси на окисление и редукция, утаяване на механични примеси, биохимични процеси и др.

Чистотата и безопасността на водите за къпане са важни аргументи за привличането на туристи и развитието на туризма в страните членки на ЕК. Директиви 76/160/ЕИО и 2006/7/ЕО регламентират задължителни и препоръчителни изисквания към качеството на водите за къпане в Европейския съюз. Като страни членки на ЕС от 2007 г. и в съответствие с изискванията България и Румъния изготвят и предоставят на ЕК доклади за качеството на водите за къпане. Данни за тези показатели се съдържат в публикуваните *Националните доклад за състоянието и опазването на околната среда в Република България и RAPORTUL ANUAL PRIVIND STAREA MEDIULUI CONSTANTA.*

В съответствие с изискванията на законодателството ежегодно се извършват наблюдения за съдържанието на плаващи примеси, амониев азот, нитритен азот, нитратен азот, разтворен кислород, както и за цвят, вкус, мирис и прозрачност, които характеризират качеството на крайбрежните морски води.

- **Разтворен кислород** (Dissolved oxygen DO) – основен показател за метаболизма на всички водни организми.
- **БПК₅(BOD₅)** -(биохимична потребност от кислород) – това е мярка за количеството кислород, използван от аеробните микроорганизми за разграждане на органичните замърсители, той определя замърсяването на водите с органични вещества.
- **Химична потребност от кислород** (COD) – определя общото замърсяване на водите.
- **Амониев азот** (NH₄ – N) – основен причинител на еутрофикация на водите, а при високи концентрации е токсичен за водните организми – норма 0,1 mg/dm³
- **Нитратен азот** (NO₃ – N) – стимулира растежа на водните растения – 1,5 mg/dm³
- **Азот нитритен** - (N-NO₂). **0,03** mg/dm³
- **Ортофосфати** (PO₄) – основен източник за растеж на водните растения при фотосинтезата, но в излишни количества води до цъфтеж на водораслите.

През последните 20 години измерваното количество **разтворен кислород** в крайбрежните води, като цяло е във фоновите нива, но в горещите летни месеци съдържанието му намалява, поради засилената биологична активност, окислителни процеси и по-малкото вертикално размесване на морските води. Въпреки това **БПК 5** е нормално разпределена и има инцидентни превишения през годините в места с ограничен обмен на водите, или подложени на антропогенно въздействие, свързани с антропогенното натоварване през летните месеци.

Концентрацията на **амониев азот** има периодични превишения, но запазва фоновите си стойности, а разпределението на **общ фосфор** в пунктовете през годините са отчетени и високи стойности, които се дължат на пробонабиране в

район, близък на заустването на градската канализация и са свързани с моментни хидродинамични условия т.е. посоката на теченията и вълновите процеси.

Водородният показател **pH** е измерител за киселинността или алкалността на даден воден разтвор. Киселинен е разтвор, в който стойността на pH е по-малка от 7, а основен е този, в който стойността на pH е по-голяма от 7. Според изискванията на международното законодателство за качеството на водите за къпане допустимите стойности на pH са между 6 и 9. По този показател водите по крайбрежието на област Добрич и окръг Констанца отговарят на изискванията.

Прозрачността на водите на Черно море през топлия сезон е между около 0,5 - 10,8 m. Стойностите на прозрачността са в зависимост от морските течения и вълнението на морето. В северната част поради въздействието на реките, които се вливат в този участък непрозрачността е по-висока.

Съдържанието на **фосфати** в района на Констанца през периода 1970 – 2000 г. надвишава пределно допустимите норми. След 2000 година в резултат на намаляване на антропогенното въздействие, установените при направените пробонабирания фосфати не биха могли да се класифицират като потенциални замърсители на морските води.

Съединенията на **азота** оказват различни влияния върху повърхностните води:

- Норг /органичен азот/ – силно извлича кислород
- NH₄-N /амониев азот/ – извлича кислород; при pH > 8, токсичен за рибата
- NO₃-N /нитратен азот/ – еутрофичен Еутрофикация е процес, протичащ в екосистемата на водните басейни, при който се повишава количеството на химическите вещества, участващи в минералното хранене на растенията (азот, фосфор), което на свой ред води до повишена биологична продуктивност - „цъфтеж на водата“ При еутрофикацията настъпват няколко взаимосвързани неблагоприятни ефекта в екосистемата. Бурното развитие на водораслите на повърхността води до промяна на светлинните условия за дънните водорасли и те загиват, образувайки токсични вещества. Причината за измиране както на водорасли, така и на риби и други водни обитатели е и намаленото количество на кислорода във водата.
- NO₂-N /нитритен азот/ – високо токсичен за рибата

Публикуваните данни през периода 1990-2010 за съдържанието на азот и амоний сочат, че концентрацията им превишават нормите само през месеците юни, юли и август.

Биологичните показатели на морската вода до периода преди 1970 г. в Черно море са неповлияни от стопанската дейност на хората. Понастоящем неповлияни условия в крайбрежните води трудно могат да бъдат открити пред българския и румънския бряг.

За да се определи качеството на крайбрежните морски води са определени референтни места, които са с минимален или никакъв натиск и въздействие от брегови произход (земеделие, точкови и дифузни източници и др.) и от дейности предизвикващи морфологични изменения (драгиране, удълбочаване, депониране и др).

Основните източници на замърсяване на българския и румънския участък от Черно море са постъпващите водни маси от крайбрежните реки и езера. Други източници на замърсяване са заустваните директно в морето отпадъчни води от крайбрежните градове и курортни селища.

Мониторингът по биологични показатели за качеството на крайбрежните води включва наблюдения на **фитопланктон, зообентос и макрофитобентос**, в 21 пункта по българско черноморско крайбрежие и 48 по румънското.

През последните години се наблюдава тенденция за възстановяване на екологичното състояние на крайбрежната екосистема в румънските води, което се потвърждава от данните за средногодишното съдържание на хлорофил "А" през 2011 г. в крайбрежните води. То е два пъти по-малко от това през 2010 г. (4,91 µg/l /микрограм на литър/ спрямо 9,51µg/l през 2010 г.) и под средногодишното за периода 2001-2010 (6,27 µg/l).

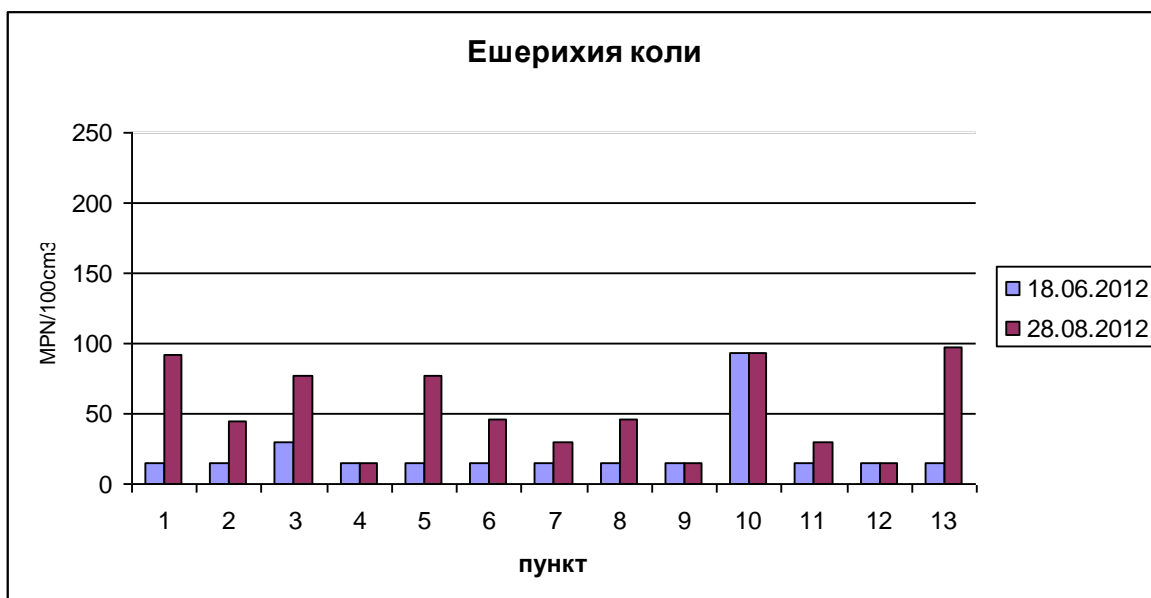
Такава е тенденцията в българските черноморски води, след въвеждането в експлоатация на пречиствателните станции в Албена, Балчик и Каварна през 2009 г.

Мониторингът на водите за къпане обхваща и **микробиологичните показатели чревни ентерококи и ешерихия коли**. Данните от провеждания мониторинг, показват че се наблюдават частични отклонения по физикохимични показатели в пунктовете на Балчик, Каварна и Кранево, Костинещи, Вама Веке. Отклоненията са през летните месеци, когато хотелската база е пълна и количеството на водите от пречиствателните станции е по-голямо от това през зимата.

Пунктове, в които се провеждат измервания на микробиологични показатели, определящи качеството на водите

№	Пункт
1.	"Дуранкулак-север 1"
2.	"Крапец-север"
3.	"Къмпинг - Добруджа" гр. Шабла
4.	КК "Русалка - голям плаж"
5.	"Болата" с. Българево
6.	"Каварна" - централен
7.	"Иканталъка"
8.	"Балчик - централен"
9.	"Нов плаж - гр. Балчик"
10.	"Балчик - Двореца"
11.	"Албена"
12.	"Кранево - централен"
13.	"Кранево - Юг"

Забележка: Номерацията в списъка съответства на тази в приложените фигури, илюстриращи концентрациите в началото на сезона 18.06.2012 и през силния сезон – 28.08.2012 г.

Концентрациите на чревни ентерококи и ешерихия коли са под нормите, определени с НАРЕДБА № 5 от 30.05.2008 г. за управление качеството на водите за къпане, но графиките показват, че през активния туристически сезон те са по-високи. Безплановото и хаотично разрастване на туристическите комплекси по отношение на свърхзастрояването им с хотели води и до повишено използване на местни строителни материали, които по своята класификация са изчерпаеми и невъзобновими. Например, ползването на камъни, чакъл и пясък от реките, морето и кариерите за инертни материали. Това също води до промени в екосистемите.

1.2.3. ИДЕНТИФИЦИРАНИ ЗОНИ НА ВЪЗДЕЙСТВИЕ НА ТУРИСТИЧЕСКАТА ИНДУСТРИЯ ПО КРАЙБРЕЖИЕТО НА ЧЕРНО МОРЕ ОТ РАЙОНА НА КОНСТАНЦА И ДОБРИЧ

Природата е основната част на туристическия продукт. **Туризмът** се развива предимно там, където са налице привлекателни природни дадености –

климат, море, река, планина, причудливи скални образувания, водопади, пещери и т. н. Това е една от най-привлекателните страни на туристическия продукт, тъй като за природата не се плаща. От друга страна, безогледната експлоатация на природните ресурси за туристически и атракционни цели, без поддръжка и възстановителни дейности, често води до изхабяване на натуралната база и в крайна сметка до унищожаване на туристическия продукт

България и Румъния са популярни заради красивите си пясъчни плажове и красиви морски пейзажи. Плажовете в рамките на Добричка област и окръг Констанца се намират в непосредствена близост до известни курорти, между курорти или отдалечени от населени места, скрити от всички, освен морето. Някои от плажовете предлагат традиционни съоръжения като чадъри и шезлонги, ресторанти и водни атракции.

1.2.3.1. Въздействие върху опазване чистотата на плажната ивица.

Туристическият сезон за Добричка област обхваща периода 1 юни – 30 септември, който съгласно действащото законодателство се определя със заповед на Областен управител - Област Добрич. **Най- посещавани плажове в Добричка област в посока от север на юг са:**

Дуранкулак. Зоната за къпане е разположена в крайната североизточна точка на България, на около километър от граничния пункт с Румъния. Бреговата зона е естествена, непроменена с времето. Дори в разгара на сезона - от месец юли до края на месец август, плажът се посещава от малък брой летовници. Затова замърсяването на зоната от посетители е сведено до минимум. Предвид липсата на развита инфраструктура, този плаж е считан за един от малко останалите девствени плажове по българското Черноморие. Поради чистата и девствена природа бреговата ивица около зоната се обитава от множество птичи колонии.

ЗОНА “Крапец - север”. Зоната е уникална е за цялото Черноморско крайбрежие с малкото останали девствени дюни, птиците, които гнездят и зимуват тук, тихото и спокойно море с меко пясъчно дъно. Броят на туристите е малък. Тук не са осигурени тоалетни и душеве, което е предпоставка за замърсяването на водата и района около нея.

Плаж “Къмпинг Добруджа”. Зоната за къпане е разположена по протежение на бреговата ивица южно от с. Крапец и завършваща с къмпинг „Добруджа” край гр. Шабла. Намира се непосредствено до защитена местност „Шабленско езеро”. Възможно е замърсяване на водата от прекомерната експлоатация на плажната ивица, тъй като за плажуващите не са осигурени душеве, осигурена е една химическа тоалетна.

Плаж “Болата” е една от най-живописните зони по Черноморското крайбрежие. Уникална е с това, че е част от единствения резерват в България, включващ и акватория. Водите се използват и за подводни спортове. Възможно е през летните месеци плажуващите да замърсяват плажа, въпреки че е осигурено сметосъбиране, душеве и тоалетни, чиито отпадни води се отвеждат в септични ями.

Плаж “РУСАЛКА”. Бреговата зона е естествена, непроменена с времето. По време на сезона, плажът ежедневно се посещава от голям брой летовници, включително и гости на ВС „Русалка”. Водата се ползва за къпане и подводни спортове. За плажуващите са изградени тоалетни и душеве, които се отвеждат в септични ями. Плажът се почиства редовно.

“Каварна – централен плаж”. Бреговата зона е полуестествена, променена с времето – изградени са две буни. От юни до септември плажът се посещава от голям брой туристи, Поради непосредствената си близост до буната на пристанищния комплекс, водата за къпане в източната ѝ част, се ползва за риболов, гмуркане с

акваланги и лов на рапани, докато на запад се използва основно за къпане. Замърсяването на водата от прекомерната експлоатация на плажната ивица е сведено до минимум: за плажуващите са осигурени тоалетни и душове, чиито отпадни води се отвеждат в септични ями; сметосъбирането и поддържането на плажната ивица се извършва регулярно, по определен график от дружествата, които са концесионери на плажовете в зоната.

Зоната за къпане е прилежаща към бреговата ивица между селата Божурец и Топола. Бреговата зона е естествена, не е променена с времето.

В разгара на сезона - от средата на месец юни до края на месец август, плажът ежедневно се посещава от десетки летовници. Замърсяването на водата от прекомерната експлоатация на плажната ивица е сведено до минимум: за плажуващите са осигурени тоалетни и душове, чиито отпадни води се отвеждат в септични ями. Извършва се сметосъбиране.

Икантълъка Зоната за къпане прилежи към два морски плажа, разделени помежду си от нос Иканталък. Бреговата зона е полуестествена - променена е с времето от усилената строителна дейност в района. По време на сезона - от средата на месец юни до края на месец август, плажът ежедневно се посещава от десетки летовници. Замърсяването на водата от прекомерната експлоатация на плажната ивица е сведено до минимум: за плажуващите са осигурени душове и тоалетни, отпадните води от които се отвеждат в канализационни шахти; сметосъбирането и поддържането на плажната ивица се извършва регулярно, по определен график от дружеството, което стопанисва плажа.

Водата се ползва само за къпане. Няма обособени зони за воден спорт.

Балчик – централен плаж. Бреговата зона е полуестествена, предвид изградените съоръжения в източната и западната ѝ част. Средната дълбочина на водата за къпане е около 2 метра. В разгара на сезона - от средата на месец юни до месец септември, плажът ежедневно се посещава от голям брой летовници. Замърсяването на водата от прекомерната експлоатация на плажовете е сведено до минимум: за посетителите им са осигурени душове и тоалетни, отпадните води от които се отвеждат в канализационни шахти; сметосъбирането и поддържането на плажните ивици се извършва регулярно, по определен график от дружествата, които ги стопанисват.

Балчик – Двореца Бреговата зона е полуестествена, силно променена – върху нея е изградена крайбрежна алея – дамбата. От средата на месец юни до месец септември, плажът ежедневно се посещава от голям брой летовници. Замърсяването на водата е сведено до минимум: за плажуващите са осигурени душове и тоалетни, отпадните води от които се отвеждат в канализационни шахти; Регулярно се изпълнява сметосъбиране.

Плажът на Албена е равнинен и пясъчлив. В разгара на сезона - от началото на месец юни до средата на месец септември, плажът ежедневно се посещава от хиляди летовници. Замърсяването на водата от прекомерната експлоатация на плажната ивица е сведено до минимум: за плажуващите са осигурени душове и тоалетни, отпадните води от които се отвеждат в канализационни шахти; сметосъбирането и поддържането на плажната ивица се извършва регулярно, по определен график от „Албена” АД – дружеството, което е концесионер на плажа.

“Кранево централен плаж” Бреговата зона е полуестествена, предвид изградените съоръжения и заведения на плажа. Дъното на зоната е полегато и пясъчно, с развита водна растителност – предимно водорасли. По време на сезона - от средата на месец юни до средата на месец септември, плажът ежедневно се посещава от стотици летовници. Замърсяването на водата от прекомерната експлоатация на плажната

ивица е сведено до минимум: за плажуващите са осигурени душеве и тоалетни, чиито отпадни води се отвеждат в канализационни шахти;

По правило, във всички плажове не се допуска достъп на кучета и коне.

Туристическият сезон за окръг Констанца продължава от Юни до 15 септември.

Най-посещавани плажове в окръг Констанца в посока от север на юг са:

Плажът Мамаея е един от най-големите в Европа. Той се простира между градовете Наводари и Констанца, а ширината му достига 200 метра. През лятото се посещава от хиляди туристи. Изградени са душеве, тоалетни, организирано е разделно сметосъбиране. Обособени са участъци за безплатно поставяне на палатки. Водата се ползва основно за къпане, има обособени зони за водни спортове (водни ски, водни колела, ветроходство) и атракционите, които са ограничени.

Плажът на Констанца се простира пред целия град. В северната част на града в миналото плажът е бил един от най-добре стопанисваните. Сега е западнал, но все още се посещава от местни жители и туристи, отседнали в района. Най посещаван е централния плаж. Достъпът до него е осигурен чрез удобно стълбище. Пясъкът е фин, дъното на зоната е полегато и пясъчно, с развита водна растителност – предимно водорасли. В разгара на сезона - от средата на месец юни до месец септември, плажът ежедневно се посещава от голям брой летовници. Замърсяването на водата от прекомерната експлоатация на плажовете е сведено до минимум: за посетителите им са осигурени душеве и тоалетни, отпадъчните води от които се отвеждат в канализационни шахти; сметосъбирането и поддържането на плажните ивици се извършва регулярно, по определен график от дружествата, които ги стопанисват. Южният участък от плажа е тесен, заобиколен от скали. Дъното на бреговата зона е неравно и пясъчно-каменисто, с развита водна растителност – предимно водорасли. В разгара на сезона, плажът се посещава от малък брой летовници. Водата на целия плаж Констанца се ползва основно за къпане, като има обособени зони за воден спорт. Близостта на пристанищния комплекс би могла да повлияе качеството на морската вода при по-интензивна експлоатация и евентуални разливи.

Плажът на Ефория – Север. В северната част брегът е скалист и с височина до 30 метра и до пясъчната ивица се стига чрез стъпала. В южната част на курорта брегът е полегат. В разгара на сезона, плажът ежедневно се посещава от голям брой летовници. Замърсяването на водата от прекомерната експлоатация на плажа е сведено до минимум: за посетителите му са осигурени душеве и тоалетни, отпадните води от които се отвеждат в канализационни шахти; сметосъбирането и поддържането на плажните ивици се извършва регулярно, по определен график от дружеството, които го стопанисва. Водата се ползва основно за къпане, като няма обособени зони за воден спорт.

Плажът на Ефория-Юг. Заради живописната гледка и уникалния терен, районът около зоната е предпочитано място за много туристи. Замърсяването на водата от прекомерната експлоатация на плажната ивица е сведено до минимум: за плажуващите са осигурени тоалетни и душеве, чиито отпадни води се отвеждат в септични ями; сметосъбирането и поддържането на плажната ивица се извършва регулярно, по определен график от дружествата, които са концесионери на плажовете в зоната. Водата се ползва основно за къпане.

Плажната ивица на Костинешци. По време на сезона плажът ежедневно се посещава от десетки летовници. Водата се ползва само за къпане.

Плажът на курорта „Нептун”. В разгара на сезона плажът ежедневно се посещава от стотици летовници. Замърсяването на водата от прекомерната експлоатация на плажната ивица е сведено до минимум: за плажуващите са осигурени душеве и тоалетни, отпадните води от които се отвеждат в канализационни шахти; сметосъбирането и поддържането на плажната ивица се извършва регулярно.

Плажът на курорта „Олимпия” е различен от този на „Нептун” и това е така, защото се състои от множество малки заливи. Плажната ивица е по-широка в северната част и постепенно се стеснява към юг, където тя граничи с висока скала. По време на сезона - от средата на месец юни до средата на месец септември, плажът ежедневно се посещава от стотици летовници. Замърсяването на водата от прекомерната експлоатация на плажната ивица е сведено до минимум: за плажуващите са осигурени душеве и тоалетни, чиито отпадни води се отвеждат в канализационни шахти; сметосъбирането и поддържането на плажната ивица се извършва регулярно, по определен график от дружеството, което е концесионер на плажа.

Плажът на курорта Венера се пресича от малка заливи, които ограничават плажното пространство. В северната част на плажа има термални извори. По време на сезона - от средата на месец юни до средата на месец септември, плажът ежедневно се посещава от стотици летовници. Замърсяването на водата от прекомерната експлоатация на плажната ивица е сведено до минимум: за плажуващите са осигурени душеве и тоалетни, чиито отпадни води се отвеждат в канализационни шахти; сметосъбирането и поддържането на плажната ивица се извършва регулярно, по определен график от дружеството, което е концесионер на плажа.

Плажът на курорта „Сатурн” е най-предпочитан от туристите. По време на сезона - от средата на месец юни до средата на месец септември, плажът ежедневно се посещава от стотици летовници. Замърсяването на водата от прекомерната експлоатация на плажната ивица е сведено до минимум: за плажуващите са осигурени душеве и тоалетни, чиито отпадни води се отвеждат в канализационни шахти; сметосъбирането и поддържането на плажната ивица се извършва регулярно, по определен график от дружеството, което е концесионер на плажа

Мангалия – плажът. По време на сезона плажът ежедневно се посещава от стотици летовници. Замърсяването на водата от прекомерната експлоатация на плажната ивица е сведено до минимум: за плажуващите са осигурени душеве и тоалетни, чиито отпадни води се отвеждат в канализационни шахти; сметосъбирането и поддържането на плажната ивица се извършва регулярно, по определен график от дружеството, което е концесионер на плажа.

Плажът на 2 май. В разгара на сезона плажът се посещава от голям брой летовници, включително и такива, отсядащи в каравани на самия пясък. Не са осигурени тоалетни и душеве, което е предпоставка за замърсяването на водата и района около нея. Обширната плажна ивица е с голямо натоварване. Сметосъбирането и поддържането на плажната ивица се извършва регулярно, по определен график от Община Мангалия. Водата се ползва само за къпане. Няма обособени зони за воден спорт.

Плажът на Вама Веке. От средата на юни до септември плажът се посещава от хиляди летовници, включително и такива, отсядащи в каравани на самия пясък. Не са осигурени тоалетни и душеве, което е предпоставка за замърсяването на водата и района около нея. Обширната плажна ивица е с голямо натоварване. Сметосъбирането и поддържането на плажната ивица се извършва регулярно, по определен график от Община Мангалия.

По правило, във всички плажове не се допуска достъп на кучета и коне.

На всички плажове има поставени обекти за хранене.

Сериозен проблем създават недобросъвестни туристи, които не изхвърлят отпадъците от опаковки в кошчетата за смет. Обичайна е гледката в края на деня по плажа да останат угарки от цигари, разхвърлени пластмасови и стъклени бутилки, вестници, торбички. При по-силно вълнение тези отпадъци попадат в морето. Грозна гледка представляват плажовете след силни вълни, заливали цялата или по-голямата част от плажната ивица. След себе си те оставят огромно количество битови отпадъци - бутилки, чашки, капачки, клони и дори автомобилни гуми.

Голям замърсител на плажовете са и заведенията за хранене. Въпреки, че навсякъде е въведено събиране и извозване на отпадъците, собствениците или наемателите на тези обекти безразборно изхвърлят боклуци и създават предпоставка за възникване на нерегламентирани сметища

През последните години съществува всеобщото разбиране, че глобалните темпове на растеж и икономическите мащаби на туристическата индустрия особено през двадесет и първия век следва да се съобразяват със запазването и развитието на природната и културна среда на приемащите страни.

Всички форми на хотелиерството, които са спомагачи за опазването на околната среда, трябва да бъдат обявени като приоритетни и насърчавани от национални, регионални и местни обществени власти. Туристическата дейност трябва да бъде в съответствие с природата. Туристическият поток трябва да бъде

съобразен както с икономическата изгода, така и с природосъобразността на извършваните дейности. Инфраструктурата в туризма и дейностите му трябва да се формират по такъв начин, че да защитават природното наследство - съставено от екосистеми и биоразнообразие.

Лошото стопанисване и отношение към обкръжаващата среда е предпоставка за отрицателни последици, свързани с:

- промени в екосистемите при използване на земята за развитието на суперструктурата на хотела – много често се предприема разширяване на хотелската част, свързано с изкопни дейности, дейности по изсичане на дървесна растителност и т.н.;

- замърсяване на въздуха и шум. Туризмът предполага най-различни видове транспорт и енергийни продукции, което е в добавка към глобалните вредни наслабвания на парникови газове изпарения. Освен това, шумовите замърсявания от различните типове транспорт, включително и тези за забавление като джетовете, яхтите и др., нарушават и объркват местните популации на животинския и растителния свят.

- отпадъци, вредни емисии, прекомерно използване на водата и енергията. Отпадъчните води от хотели, курорти, и други туристически дейности;

- прекомерно или неравномерно развитие на отделни региони;

- използване на местни строителни (изчерпаеми) материали, което също води до промени в екосистемите. Например ползването на камъни, чакъл и пясък от реките.

1.2.3.2. Въздействие върху защитени територии

1.2.3.2.1. Резервати

С поставянето под режим на защита на определени територии се цели да се опазят в естествено състояние комплексите от саморегулиращи се екосистеми, както и отделни растителни и животински видове.

На територията на област Добрич в района на крайморските общини Балчик, Каварна, Шабла са обособени **1 резерват – «Калиакра», 1 поддържан резерват – «Балтата»**. В тях се опазват както растителни, така и животински видове.

В Окръг Констанца има броя на 38 защитени територии, от които 21 са природни резервати, 12 са паметници на природата.

1.2.4.2.2. В европейската екологична мрежа НАТУРА 2000 са включени следните значими места за опазване на застрашените и уязвимите птици в международен план.

По крайбрежието на област Констанца в екологичната мрежа по НАТУРА 2000 са включени: морски резерват „2 МАЙ-ВАМА ВЕКЕ”, защитена природна зона «МОРСКИ ДЮНИ АДЖИДЖА», пещерата „ЛИМАНУ”, резерватът „ГОРАТА ХАДЖИЕНИ”, Дъбовата гора в курорта НЕПТУН, езерото ТЕКИРГЪОЛ

По крайбрежието на Добричка област в европейската екологична мрежа по НАТУРА 2000 са включени: Дуранкулашко езеро, Площта на Шабленския езерен комплекс, защитената територия «Калиакра», защитена зона БАЛЧИК, защитена зона БАТОВА, защитена зона БЕЛИТЕ СКАЛИ

В защитената местност са забранени:

- функционирането на кариери, строителство на административни и временни селскостопански сгради

- Разораване на ливади и пасища

- Всякакъв вид лов в периода 1 февруари - 31 юли, с изключение на видовете,

които се допускат за ловуване в този период съгласно специално изготвен и одобрен план

- Събиране на букети от диворастящите видове

В защитените местности се препоръчва:

- Насочване на посетителите по определени маршрути, с цел експониране чрез информационна система и пряко наблюдение на местообитания и видове. Създаване на възможности за контролирано навлизане в определени пунктове в територията на резерватите.

- Ловът и морския риболов да се осъществяват по предварително изготвен план

- Лекарствените и благоуханни растения да се събират на основата на специално разработен план

- Селскостопанските дейности да се осъществяват на основата на разработена програма за по-щадящо земеделие.

Защитените територии привличат голям брой туристи.

- Районите на резерватите и прилежащите територии се рекламират, като обекти за посещения. Основният туристически поток е от юни до средата на септември.

- Съчетанието на красиви природни дадености (дивеч, морски продукти и дребно фермерство и др.) и богат природен исторически фонд създава възможности за развитие на рекреационен, познавателен, селски, ловен, риболовен и транзитен туризъм.

- В районите около резерватите и защитените територии се развива амбулантна търговия и ресторантьорство.

Селищата в близост до защитените местности оказват въздействие върху тях в различна степен, в зависимост от отдалечеността им, от тяхната големина, застрояване и изграденост на комуникациите. Малките населени места са водоснабдени, но не са канализирани. Комунално-битовите отпадни води се заустват в ями. Няма организирано сметосъбиране и сметоизвозване, поради което има множество сметища в околностите на населените места.

Изградеността на транспортната мрежа и интензивността на автомобилното движение също са сред специфичните проблеми на защитените територии.

Социално-икономическото развитие на районите, около резерватите трябва да бъде обвързано с :

- Дългосрочното опазване на биоразнообразието
- Опазване на историческото и културно наследство
- Въвеждане на подходящи механизми за стимулиране на:
 - екологично, биологично и други форми на земеделие
 - устойчиво риболовно стопанство
 - меки форми на туризъм и съпътстващи услуги (познавателен туризъм, конен, морски и подводен туризъм, ограничен лов и др.).

- алтернативна стопанска дейност в границите на общините и кметствата (хотелиерство, художествени занаяти, местни обичаи)

- Проучване на възможностите за реинтродуциране на редки или изчезнали видове (тюлена-монах и др.).

- Развитие на обектите, като място за устойчиво обществено ползване, образование и научна дейност.

Антропогенно влияние в резерватите и прилежащите територии се изразява в:

- безпокойство на дивите животни от туристически дейности
- браконьерство
- незаконно бране на цветя и билки и колекциониране на редки, ендемични и застрашени видове.
 - разпространение на агресивни и нежелани растителни видове (рудерализация) , застрашаващи биоразнообразието в резултат на силния спад в ползването на пасищата;
 - незаконен риболов в морската акватория на резерватите Калиакра и;
 - археологически разкопки, водещи до промени в растителната покривка и предизвикващи рудерализиране
 - разрушаване на културни паметници (вандализъм), водещи до накърняване на растителността и микро-фауната наоколо.

Антропогенно влияние в близките до защитените местности територии

- неконтролирано развитие на туризма
- нарушаване плана за ловуване
- строителство и стопанско оборудване
- нерегулирано използване на пестициди (пръскане със самолети и др.), складиране на химически вещества, изкуствени торове и др. в прилежащите територии.
- недобри социално-икономически условия, които могат да принудят населението да приема всякакви възможни форми на развитие.

Специфични проблеми, свързани с въздействието на туристическата индустрия върху защитените територии.

- Непосредствената близост и въздействие на мащабни курортни крайморски комплекси с интензивно автомобилно движение и достъп в близост до защитените територии;
 - Съсредоточаване на различни по вид маршрути за движение на автомобили, пешеходци, велосипедисти, рикши, файтони и атракционни влакчета;
 - Дисперсно строителство в непосредствена близост или в самите защитени зони на хотели, бунгала, обслужващи сгради, алеи и плочопътеки;
 - Замърсяване на подпочвените водите и почвата от течове на амортизирани канализационни колектори, отвеждащи отпадните води, или от изградени септични ями към заведения за хранене
- Организирано разделно сметосъбиране

1. 2.4. Пречиствателни станции, депа за битови отпадъци

1.2.4.1. Пречиствателни станции:

В Черно море, прилежащо към област Добрич се заувстват три по-големи пречиствателни станции: ПСОВ на гр. Каварна и ПСОВ на гр. Балчик и ПСОВ КК "Албена". Трите пречиствателни станции се модернизират по Оперативна програма „Околна среда 3007-2013”. Станциите имат механично и биологично стъпало и е необходимо изграждане на дълбоководно заустване. Към настоящия момент, само част от териториите на гр. Балчик и Каварна имат изградени канализационни мрежа /в останалата част - отпадъчните води от домакинствата се събират в септични ями/.

ПСОВ КЪМ В.С. “РУСАЛКА” – има изградена сезонна ПСОВ с механично стъпало. Не се осъществява заустване на отпадъчните води, поради компрометиране на изградените колектори и пречиствателни съоръжения. Отпадъчните води попиват в почвата по трасето от помпената станция (ПС) до ПСОВ и се инфилтрират към защитено езеро Тауклиман. Има идеен проект за изграждане на нова ПСОВ, но до този момент не са предприети действия за проектиране и изграждане.

ГПСОВ на гр. Шабла- Пречистените води се заустват в отводнителен канал, вливащ се в Шабленското езеро. Констатира се превишение на ИЕО по показателите: неразтворени вещества, ХПК, БПК5, общ фосфор. Превишението по показателя общ фосфор е повече от двукратно.

ПСОВ	Воден обект	Действително количество зауствани води – куб.м.							
		2008	2009	2010 г.					
				I	II	III	IV	V	VI
Каварна	Черно море	596 000	356 000						
Балчик	Черно море	363 390	344 021	19772	18702	18183	19555	24243	35004
Албена	Черно море	882 000	1 118 587	15650	14340	22468	58660	70600	160800
2010 г.									
				VII	VIII	IX	X	XI	XII
Каварна	Черно море								
Балчик	Черно море			40309	51380	43717	30230	24371	24333
Албена	Черно море			254400	113400	102223	37400	16300	15460

Данните в таблицата показват, че през туристическия сезон количеството на отпадъчните води значително надвишава, това през зимните месеци. Най-натоварени са пречиствателните станции през юли и август.

Пречиствателните станции в окръг Констанца обхващат всички големи населени места и туристическите курорти по Черноморското крайбрежие. През периода 2005-2011 г. са рехабилитирани, модернизирани и разширени със средства от пред-присъединителните фондове на Европейския съюз и програма „Околна среда” пречиствателните станции Констанца-юг, с капацитет – 461 000 е.ж., Констанца-север, с капацитет – 255000 е.ж. и Мангалия, с капацитет -62 450 е.ж..

ПСОВ Констанца север и Констанца – юг отговарят на всички международни стандарти в областта на околната среда. Имат изградено механично и биологично стъпало (нитрификация, денитрификация, химическо отстраняване на фосфор) и UV дезинфекция.

ПСОВ Мангалия е рехабилитирана по програма LSIF, при което е увеличен капацитета. Пречистват се общ азот и фосфор. Пречиствателната станция се зауства на една морска миля навътре в морето.

Предстои модернизирването и разширяването на ПСОВ Ефория-юг / капацитетът ѝ ще достигне -125000 е.ж./, ПСОВ Овидий.– /до капацитет 20005 е.ж./ и ПСОВ Бялата порта /до капацитет 16023 е.ж./. Това се налага, тъй като тези пречиствателни станции за отпадъчни води са построени през 60 и 70 –те години на двадесети век и поради бурното развитие на крайбрежните райони сегашния им капацитет е недостатъчен, а технологичното оборудване е с ниска ефективност.

С въвеждането в експлоатация на модернизирани пречиствателни станции ще се подобри качеството на морската вода, ще се намалят вредните емисии и неприятните миризми в районите около ПСОВ.

Все по-голяма опасност за крайбрежните води са и така наречените детрегенти /миеци препарати/, чиято употреба естествено съпровожда бита на съвременния човек, но оказва поразяващо въздействие върху биоорганизмите.

Втичането на непречистени и недопречистени отпадъчни води е предпоставка за превишаване на нормите по разтворен кислород и амониев азот.

1.2.4.2. Събиране и транспортиране на битови отпадъци (БО)

На територията на трите общини Шабла, Каварна Балчик функционират общински сметища, в които организирано се събират отпадъците. Предстои изграждането на регионално депо в с. Стожер, а общинските депа от трите крайморски общини да бъдат рекултивирани.

В окръг Констанца е изградено ново регионално депо за битови отпадъци и е въведена система за разделното им събиране и рециклиране. Модернизирани са и депата в Мангалия, Ефория, Наводари и Меджидия. Предприети са мерки за закриване на нерегламентираните сметища.

Нова инсталация за изгаряне на отпадъци

Нерегламентирано сметище - Текиргьол

Количеството на отпадъците през последните години намалява, тъй като в общините Балчик и Каварна е въведено разделно сметосъбиране. Депонираните отпадъци на общинското сметище на Балчик през 2010 година са около 17 000 т., а през 2011 – около 16 000 т., като 2/3 от тях се извозват през летния период. Половината от отпадъците са от к.к. „Албена“.

Количества на битовите отпадъци – община Балчик – 2011 г.

месец	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Балчик	562	568	821	945	1222	1118	1148	1561	1106	879	587	593
Албена	12	-	116	252	153	618	987	1128	563	212	159	53

На територията на окръг Констанца е въведено разделно сметосъбиране. Ежегодно се изхвърлят около 350 000 т. отпадъци. В системата за сметосъбиране, извозване и депониране на битовите отпадъци е обхванато около 91 % от населението. Необхванати в тази система са малките села на окръга.

Количества на битовите отпадъци – окръг Констанца – 2011 г.

месец	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Тона	25185	24033	27341	28262	31800	34783	39764	38849	30463	28823	27069	27675

Данните в таблиците са категорични – през туристическия сезон количеството на депонираните отпадъци рязко се повишава.

Неправилното третиране на битовите отпадъци ги превръща в потенциален замърсител на основните компоненти на околната среда: атмосферен въздух, повърхностни и подземни водоизточници и почва. Сериозен проблем са опасните отпадъци, които дори в малки количества могат да окажат вредно въздействие с тежки и трайни последици за здравето и жизнената среда на човека.

1.2.5. Шум

Туристическото въздействие, което произтича от засилената инвазия на туристопотоците и имат разнопосочно вредно проявление се изразява и в увеличаване на шума от туристическия транспорт и увеселителните заведения, притеснения за местното население заради промяна на неговия начин на живот, разпространение на социални патологии, претоварване на местната инфраструктура във върховия сезон.

С цел намаляване на шума в общините се извършват мероприятия по поддържане и озеленяване на площи, отделяне на жилищните сгради от натоварените пътни артерии със зелени пояси и ремонт на пътни участъци.

Отбиването на движението на автомобили по околновръстни/обходни пътища и изграждането на нови такива, също е една от мерките водещи за намаляване нивата на шума в курортите и курортните части на градовете и осигуряване на акустичен комфорт на гостите и гражданите.

Съвременните условия, в които се развива хотелиерството изискват да се предотвратяват вредните влияния, които то оказва върху околната среда. Динамичните условия на развитие на туризма в частност хотелиерството, водят до преразход на електроенергия и вода, изобилие от отпадъци, унищожаване на природни ресурси и т.н.

Развитието на туризма е свързано с използване на нови техники и технологии.

1.3. СИСТЕМИ ЗА ВЪЗДЕЙСТВИЕ НА ХОТЕЛИЕРСКАТА ДЕЙНОСТ ВЪРХУ ОКОЛНАТА СРЕДА

Хотелският комплекс, самостоятелно или във веригата на свои основни доставчици или субтуристически партньори, се разглежда, веднъж, като консуматор на природни ресурси, и втори път, като генератор на “технологичен” отпадък и замърсяване. Хотелът може да идентифицира зависещите от него фактори на вредно въздействие, да следи дали те са в нормите и да дефинира и изпълнява програми за снижаване на тези въздействия.

Разработването и прилагането на система за опазването на околната среда дава възможност туристическият бизнес да намали вредното въздействие върху природата, намалявайки разходите и увеличавайки печалбата.

1.3.1. Провеждане на проучване за въздействието на туристическата индустрия върху околната среда.

За да се направи проучване за въздействието, което хотелският комплекс оказва върху природната среда – количество на отпадъци, ползване на електроенергия, вода, материали и други се изготвя SWOT анализ (оценка на силните, слаби страни, възможностите и заплахите) на обекта по отношение на околната среда. Събира се необходимата информация чрез преглед на документацията, инспекция, разговори с персонала. Описва се и се оценява: как и къде се използват ресурсите; как и къде се генерират отпадъци; правят ли се и къде компромиси с изисквания на наредби, постановления, закони, третиращи въпроси по опазване на околната среда.

Анализът съдържа:

1.3.1.1. Оценка на ползването на водата

- Следи ли се консумацията на вода?
- Колко студена и колко топла вода се използва месечно/годишно в: ресторанта, бара, басейна, за градинките и за други дейности в хотела?
- Правени ли са опити и какви за икономия на вода?
- Водата, която се използва отговаря ли на държавните стандарти?
- Има ли признаци за влошаване качеството на водата, като засилване на корозията или отлагането на котлен камък, нарастване на рН и други?
- Какъв е делът на разходите за вода към общите разходи?
- Стимулира ли се персонала да пести вода?
- Стимулират ли се гостите да пестят вода?
- Колко често се проверява водопроводната инсталация за течове, повреди, налягане?
- Води ли се отчет за консумираната вода в различните звена?
- В големите резервоари за вода има ли достатъчна обращаемост на водата, която ще предотврати образуването на бактерии?
- Преди да се изхвърли водата в градската канализация отработва ли се?
- През последните три години нараснали ли са разходите за ВиК?

1.3.1.2. Оценка на ползването на енергия

- Колко електроенергия използва хотелът всеки месец?
- Колко горива се използват в хотелът и в какво количество?
- В зони, които не се ползват, изключено ли е електрозахранването?
- Правени ли са опити да се намали консумацията на електроенергия?
- Климатичите, настроени ли са така, че да осигурят максимален комфорт и минимален разход на електроенергия?
- Използва ли се най-евтино гориво?
- Обзавеждането над 10 годишно ли е?
- Използват ли се икономични електрически крушки?
- Приканват ли се гостите към икономия на електроенергия?
- Има ли възможност за регулиране на температурата на електрическите съоръжения?
- Какъв е делът на разходите за електроенергия и горива спрямо общите разходи?

- Нараснали ли са разходите за електроенергия за последните три години?

1.3.1.3. Оценка на отпадъците

- Всяко звено колко и какви отпадъци създава?
- Колко отпадъци се създават всеки месец/година по групи – хартия, пластмаса, алуминий, стъкло, органични отпадъци, опасни вещества?
- Кое звено създава най-много отпадъци?
- Правени ли са опити за разделно събиране на отпадъци?
- Органичните отпадъци отделят ли се от останалите?
- Правени ли са опити за намаляване на отпадъците?
- Какъв е делът на разходите за смет от общите разходи?
- Повишили ли са се разходите за смет през последните 3 години?
- Има ли отпадъци, които могат но никога не е правен опит да бъдат рециклирани?

1.3.1.4. Оценка на използваните стоки

- Прави се инвентаризация за ползваните стоки от хотела, ресторанта и другите звена и се преценява кои от тях могат да бъдат заменени с природосъобразни продукти.
- Кои стоки могат да се използват повторно със същата или друга цел?
- Мислено ли е за доставка на алтернативни стоки, които не вредят на околната среда?
- Имат ли доставчиците на хотела политика за опазване на околната среда?
- Правени ли са опити за намаляване на отпадъците от опаковки?

1.3.1.5. Емисия на вредни вещества

- Контролират ли се емисиите от бойлери, печки, камини, локално парно?
- Контролира ли се качеството на въздуха в помещенията?
- Средствата за контрол и осигуряване на качество на въздуха в помещенията проверяват ли се периодично и колко са стари?
- Получавани ли са оплаквания за качеството на въздуха в помещенията и извън тях?
- Има ли азбест в хотела, ресторанта и другите звена?
- Правени ли са опити да се намалят вредните емисии?
- Автомобилите, собственост на хотела/ресторанта, имат ли катализатори?
- Как се контролира качеството на въздуха в търговските зали?
- Какво е качеството на въздуха в района, в който е хотела?

1.3.1.6. Шум

- За повечето страни допустимият шум в работното място е 85-90 dB за 8 часа.
- Гостите оплакват ли се от шум, създаден на територията на хотела или идващ отвън?
- Персоналът оплаквал ли се е от здравни проблеми, които могат да бъдат асоциирани с високи нива на шума?
- Прави ли се проверка на обзавеждането за нивото на шума и взимат ли се мерки за ограничаването му?

- Може ли да се определи период, в който е най-шумно?

1.3.2. Разработване на политика на хотела за опазване на околната среда, поставяне на основните цели и конкретни задачи

На база на отчета от проучването, направения SWOT анали и съществуващото законодателство се оценяват звената и етапите на технологичните процеси, които влияят върху околната среда. Набелязват се целите и конкретни реалистични задачи, в които се посочва нивото на подобрение, което се очаква. Определят се рамките за постигане на целите.

Част от политиката на хотелския комплекс, който се фокусира върху високите стандарти на обслужване и едновременно с това разработва и екологична политика се състои във:

- въвеждане на активна политика за опазване на околната среда във всички отдели, звена и офиси на хотела;
- въвеждане и изпълнение на наредби, постановления и закони, свързани с опазване на околната среда;
- оптимизиране използването на електроенергия, вода, хранителни продукти и материали;
- ограничаване отпадъците и рециклирането им където е възможно;
- стимулиране на гостите и доставчиците за опазване на околната среда;
- обмяна на опит с други фирми за опазване на околната среда;
- предоставяне на необходимата информация и познания на персонала за постигане на „зелените цели“;
- контролиране и оценяване внедряването на „Зелената програма“;
- непрекъснато усъвършенстване на „Зелената програма“

Дейностите, свързани с разработваната политика на хотела се изразяват в: запознаване със законодателството, свързано с опазване на околната среда; анализ на въздействието на дейностите на хотела върху околната среда; определяне на целите и задачите; разработване на политика за опазване на околната среда.

1.3.3. Внедряване на програма за управление на опазването на околната среда, която включва:

- икономия на вода;
- икономия на енергия;
- намаляване на отпадъците;
- ползване на природосъобразни продукти;
- подобряване на качеството на въздуха в стаите;
- повторно ползване на пречистената употребявана вода;
- намаляване на шума;
- вътрешни комуникации, даване на права, обучение;
- споделяне с гостите на мероприятия за опазване на околната среда;
- мониторинг и документирание на дейностите и мероприятията за опазване на околната среда;

Дейностите, свързани с внедряване на програмата са: създаване на план за опазване на околната среда; внедряване на плана; обучение на персонала; мониторинг и документиране на дейностите и мероприятията за опазване на околната среда;

За намаляване отрицателното въздействие на туристическия обект върху околната среда е необходимо да се разработят и изпълняват следните програми:

Програма за ограничаване консумацията на вода и намаляване на количеството на отходните води:

- Поддържане и подобряване качеството на ползваната вода;
- Управление на съхранението и снабдяването с вода;
- Намаляване консумацията на вода;
- Намаляване количеството на отпадните води;
- Почистване и дезинфекция на водата в басейна;
- Контрол върху консумацията на вода;
- Използване на употребяваната вода;
- Поддържане на качеството на доставката на вода

Препоръки:

- Да се докладва веднага за повредени кранове, капещи чешми или течове;
- Пералните и машините за миене на чинии да се включват когато са напълно натоварени;
- Растенията да се поливат директно върху корените;
- За намаляване консумацията на вода в тоалетните да се поставят казанчета с двойни дозатори, с фотоклетки, или просто две литрова пластмасова бутилка пълна с вода за да се намали обема на казанчето;
- Да се въведе система за стимулиране икономията на вода от персонала (премии, награди, „зелен служител” и др.);
- Да се събира дъждовната вода или да се използват алтернативни водни източници (помпи) за напояване на градинките на хотела и други дейности;
- Да се заменят ваните с душове;
- Да се поставят картички в баните, приканващи гостите да пестят вода и да не сменят ежедневно спалното си бельо и хавлиите
- Да се инсталират на писоарите и тоалетните вентили устройства за повишаване налягането на водната струя (така количеството на водата при едно пускане на казанчето може да се намали с 30-50%);
- Да се поставят аератори на чешмите и душовете (консумацията на вода намалява с 35%);
- В общите сервизни помещения да се инсталират фотоклетки или кранове с таймери;
- Да се използват химически писоари, при които консумацията на вода е минимална.

Програма за икономия на електроенергия

Ефективното използване на електроенергията намалява количеството на използваните горива и разходите. Осъществява се в две направления: добра камериерска практика и поддръжка, поправка, обновяване на обзавеждането.

Препоръки:

- Да се изолират и уплътнят всички прозорци и врати;
- Да се използват двойни прозорци, които са по-добър изолатор. Дървените и PVC дограмите са по-добър изолатор от алуминиевите;
- Да се използват стъклопакети. Намаляването на топлопренасянето е за сметка не на дебелината на стъклото, а на разстоянието между двете стъкла, което не трябва да е по-малко от 20 мм. Стъкло с ниска пропускливост допълнително ще допринесе за ограничаване разхода за отопление;
- Да се изолират стените и покривите. Изолацията може да намали изразходването на електроенергия с 20% и да ограничи образуването на плесени;
- Да се затворят частите на хотела, които не се използват;
- Да се изолират всички тръбопроводи;
- Да се поясни на гостите необходимостта от икономия на електроенергия, което да ги стимулира да гасят лампите или да изключват уредите, ако не ги ползват;
- Да се обучи персонала да използва по-пестеливо горещата вода и да изключва апарати, които не използва;
- Капацитетът на уредите, трябва да отговаря на необходимия. По-голям или по-малък капацитет разхищава енергия.;
- Да не се размразяват хранителни продукти в гореща вода;
- Да се загрява горещата вода до 50 градуса;
- Да се използват луминесцентни и халогенни лампи и ключ релета за регулиране на осветеността. Волфрамовите халогенни лампи са 50% по-ефективни от обикновените и имат два пъти по-дълъг живот. Флуоресцентните лампи използват 25% по-малко електроенергия и имат 8 пъти по-дълъг живот от халогенните.;
- Да се оптимизира осветеността, като се използват лампиони с по-голяма прозрачност;
- Да се използват пердета или щори от плътна материя за да се намали топлообмена с околната среда;
- Да се нагласят всички контролиращи съоръжения и в зависимост от дневните гранични температури и натовареността на хотела;
- Да се проверява регулярно работата на хладилното и топлинното обзавеждане. Да се стимулира инициативността на персонала за повишаване на ефективността им;
- Да не се поставят мебели пред охлаждащи или затоплящи съоръжения;
- Радиаторите и климатиците да се поставят под прозорците за да се предотвратят течения. Не трябва пред тях да има завеси;

- Да се избират машините за миене на чинии и чаши според енерго- и водо разходите им;
- Да се натоварва напълно камерата на машината за миене на чинии;
- Да се въведе контрол върху отоплението и горещата вода по зони: да се използват термостати, за регулиране на температурата; програматори за включване и изключване на нагревателите, при достигане до необходимата температура; таймери за изключване на нагриващите устройства след определено време. Да се използват бойлери, които започват да нагриват водата в момента на ползването ѝ;
- Да се използва влиянието на цветовете върху възприятията за горещо и топло. Светлите тонове подобряват осветеността и създават чувство за прохлада;
- Да се използва топлината на кухнята, пералнята и др. за затопляне на въздух или вода;
- Да се въведе автоматизирана система за контрол на потреблението на електроенергия, която може да бъде програмирана да изключва определени консуматори на енергия при надвишаване на предварително зададени нива на консумация;
- Вентилация. Съвременните хотели използват различни системи за кондициониране на въздуха;
- Въвеждане на компютърна система за управление на енергията. Тези системи биват:
 - Интегрирана система за контрол. Дава възможност захранването на дадена стая да се активира само, ако е заета. В момента, в който гостът вземе ключа за стаята от таблото на рецепцията или пхне ключовата карта, в обозначеното място, се включва отоплението, осветлението, вентилационната система.
 - Инфрочервена детекторна система. Включва електрозахранването, отоплителната и вентилационна система ако регистрира движение в стаята. Системата дава възможност за регулиране на температурата от госта.
 - Комбинирана система (ефективност 80-90%), която генерира електричество и образувалата се топлинна енергия се използва за загряване на въздух или вода
 - Да се подмени старото обзавеждане (бойлери, климатици, хладилни камери и витрини с по-ново поколение за намаляване на разходите за електроенергия с 10-15%). Ако обзавеждането е по-ново от 10 години, по-добре е да се инвестира в системи за контрол;
- Да се използват алтернативни енергийни източници (слънчеви батерии, вятърни мелници, мини-водни турбини, био-горива, геотермични помпи).

Програма за икономия и намаляване на отпадъците

Намаляването на отпадъците, рециклирането им и повторното използване са най-добрата философия за опазване на природата. **Дейността, свързани с това е:** изготвяне на списък на отпадъците, които се генерират във всеки отдел, а основните елементи от програмата за намаляване на отпадъците са избегни, намали, използвай отново, рециклирай

Препоръки към изпълнението на програмата:

- Да се стимулира ползването на продукти, които са с по-малко опаковка;

- Да се стимулират доставчиците да взимат празния амбалаж или опаковки;
- Да се купува на едро в големи опаковки;
- Да се използват саксии вместо букети с цветя;
- Да се засадят коледни елхи, които да се използват всяка година.

Как да се намалят отпадъците?

- Да не се използват индивидуални опаковки;
- Хранителните отпадъци да се използват за храна на животни;
- Останалата годна храна за консумация да се дарява за благотворителност;
- Да се заменят индивидуалните опаковки шампоан и сапун с дозатори;
- Да се предлагат ножичка, несесер или игли само при поискване;
- Да се пише и от двете страни на хартията;
- Да се използват чанти за многократна употреба, вместо пластмасови;
- Да се ограничава използването на съдове и прибори за еднократна употреба;
- Да се оползотворяват старите покривки (от тях може да се направят салфетки; кърпи за кухнята; престилки за кухненския персонал и т.н.);
- Да се създадат вътрешни правила за сортиране на отпадъците;
- Да се рециклират стъкло, пластмаса, хартия, батерии, алуминиеви кутии, капачки;
- Да се установи контакт с фирми, които рециклират или преработват отпадъци.

Екологично информационно обслужване на гостите

Съществена част от обектите са осъзнали необходимостта да информират своите посетители за ресурсите, които се намират в района. Предоставянето на информация/ брошури/пътеводители за местната природа и култура, за биологичното земеделие, за неустойчиво поведение – бране на защитени растения, браконьерство – е честа практика в местата за настаняване, но хотелиерите рядко целенасочено се обръщат за съдействие към туристически или природозащитни организации. Обикновено се обособява кът (до рецепцията или друго подходящо място), където материалите са на разположение. Често няма количества, достатъчни да бъдат раздавани на всички гости, които проявяват интерес, и постепенно материалите се изчерпват.

Мотивация на туристите

Икономичното използване на водните и енергийни ресурси е необходимо да се мотивира и у гостите на хотелския комплекс. За целта на различни места се поставят в стаите на гостите листовки с еко послания. Пример – приложение 2

Мотивация на служителите

Повишаването на екологичното съзнание на служителите в хотела ще се отрази в техните действия и тяхното съдействие с всички общества в околността. Това променя ориентацията на целия хотел – не само собственици, служители, мениджъри, но и инвеститори, архитекти, инженери, еколози и всички, свързани с изграждането и развитието му, са готови да инвестират в запазването на околната

среда. **Ползите** от това са: повишаване на ефективността – използване на по-малко ресурси за единица „продукт“; намаляването на отпадъците намалява разходите; социални – повишава доверието на клиентите, обществото и служителите.

Изпълнението на програмите за ограничаване на вредно въздействие върху околната среда е свързано с миниодит, който помага да се направи своеобразна моментна снимка на туристическия обект и в зависимост от постигнатите резултати да се пристъпи към сертифициране. Екологичната сертификационна марка носи имидж за компанията плюс намалени разходи от енергия, вода, екологични глоби. С въвеждането на сертификат за качество ежегодно се предоставя информация, която представя резултатите от постоянните действия в сферата на околната среда. Приема се, че най-престижния сертификат е EMAS. Той е търговската марка на модерната политика за опазване на околната среда.

Ползите от въвеждането на сертификат за качество са:

- Сертифицираните Системи за управление на околната среда минимизират риска от екологични инциденти. Това създава условия за по-ниски застрахователни премии, осигуряване на по-високо доверие у инвеститорите, стабилно присъствие на европейския и световен пазар.

- Висшето ръководство на организацията отделя голямо внимание към процесите, дейностите, материалите и продуктите, които се използват. Осигурява сигурност, че организацията знае и спазва законовите изисквания, относно околната среда. Ангажира всички нива в организацията чрез поставяне на цели и очаквани резултати и делегиране на отговорности.

- Чрез сертификацията се доказва отговорността за запазване на околната среда за нашите деца. Наблюдението и измерването на основните характеристики помага да се работи по-ефективно. Ефективният контрол и действията обуславят развитието на фирмата. Провежданият преглед осигурява нужната информация относно дейността на фирмата.

- Намаляването на отпадъците и подобрения контрол върху суровините и енергията води до по-малки режийни разходи и съответно увеличава печалбата. Подобрява се оперативната дейност чрез анализ на оперативните процеси.

- Сертифицирането се препоръчва, като средство за предотвратяване на замърсяването на околната среда. Чрез повишаване на личното съзнание и изискването за комуникация с властите, в случай на възникнал проблем, се намалява рискът от подвеждане под отговорност.

За да се пристъпи към сертифициране се извършва оценяване по следните основните показатели за екологична оценка за въздействието на хотела върху околната среда са:

- **Показатели за използваемост на електроенергия ;**
- **Показатели за използваемост на вода;**
- **Показатели за отпадъците;**
- **Показатели за вредните емисии, във въздуха, включително съставките, водещи до намаляване на озоновия слой;**

- **Показатели за шума;**

Намаляване на тези показатели чрез различни програми за ефективност, оказва положително въздействие върху околната среда на хотела.

Измерването и оценяването на хотела чрез създадената система от показатели, помага на бизнеса за управлява и намалява отрицателните екологични влияния. Why Environmental Benchmarking will help your Hotel, издание на IBLF WWF предлага такава система.

Таблица №1 Показатели за използваемост на електроенергия – консумация в KWh/кв.м. обслужвана площ

Енергия		Отлични	Задоволителни	Високи	Прекомерни
Луксозен хотел при умерен климат	Електроенергия	< 135	135-145	145-170	> 170
	Друга консумация	< 150	150-200	200-170	> 170
	Общо	< 285	285-345	145-170	> 170
Среден клас хотел	Електроенергия	Няма данни	70-80	80-90	> 90
	Друга консумация	Няма данни	190-200	200-230	> 230
	Общо	Няма данни	260-280	280-320	> 320
Малък хотел	Електроенергия	Няма данни	60-70	70-80	> 80
	Друга консумация	Няма данни	180-200	200-210	> 210
	Общо	Няма данни	240-270	270-290	> 290

Таблица №2 Показатели за използваемост на вода – в куб. м. на нощувка за един гост

Вода	Климат	Отлични	Задоволителни	Високи	Прекомерни
			и		

Луксозен хотел	Умерен	< 0.50	0.50-0.56	0.56-0.90	> 0.90
	Средиземноморски	< 0.60	0.60-0.75	0.75-1.10	> 1.10
	Тропически	< 0.90	0.90-1.00	1.00-1.40	> 1.40
Среден клас хотел	Умерен	< 0.35	0.36-0.41	0.41-0.75	>0.75
	Средиземноморски	< 0.45	0.45-0.60	0.50-0.95	> 0.95
	Тропически	< 0.70	0.70-0.80	0.80-1.20	> 1.20
Малък хотел	Умерен	< 0.20	0.20-0.21	0.21-0.31	> 0.31
	Средиземноморски	< 0.22	0.22-0.25	0.25-0.38	> 0.38
	Тропически	< 0.29	0.29-0.30	0.30-0.46	> 0.46

Таблица № 3 Установени стойности за вода за хотелски стаи (литра за нощувка)

Климат	Добре	Средно	Лошо
Умерен	250	250-300	> 300
Средиземноморски	270	270-320	> 320
Тропически	300	300-350	> 350

Таблица № 4 Показатели за получените отпадъци кг./нощувка

Отпадъци (кг.нощувка)		Отлични	Задоволителни	Високи	Преко мерни
Луксозен хотел	Всички климатични зони	< 0.60	0.60-1.20	1.20-2.00	> 2.00
Среден клас хотел	Всички климатични зони	< 0.40	0.40-1.00	1.00-1.50	>1.50
Малък хотел	Всички климатични зони	< 0.60	0.60-0.80	0.80-1.50	> 1.50

Показатели за намаляване на вредните емисии

Емисиите в хотелиерския сектор са главно от транспортните средства.

Замърсителите на въздухът в затворените помещения включват лесно запалими газове като въглероден диоксид, азотен оксид и хидрокарбонат, цигарен дим, азбест, озон, прах и частици, CFC и радон (световната забрана за производството на CFC влезе в сила през 1999 г.).

- Въглероден диоксид – от горива и изпарения;
- Влажност, свързана с човешката дейност;
- Озона – от флуоресцентни лампи и фотокопирни машини;

- Азотен оксид – от газови печки

Основните употреби на вещества, разрушаващи озоновия слой в хотелския бизнес са:

- Хладилници, фризери, мини барове, сладоледени машини и вендинг машини, при които CFC-11, CFC-12 и CFC-114 се използват за охлаждане;
- Охладителни системи и климатици в коли, които използват CFC -11 и CFC-12;
- Системи за химическо чистене, които използват CFC-113 и метилхлорохлорм;
- CFC-11, CFC-12, CFC-113 и CFC-114 се използват при производството на пластмаса, а пластмасови стоки в хотелиерството се използват за опаковане, завеси и килими и подови настилки, PVC тръби и фитинги;
- Халон – 1211, Халон -2402 и Халон -1301 се използват за преносимите пожарогасители

2. МЕРКИ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА ТРАНСГРАНИЧНИЯ РЕГИОН.

2.1.Методи за въздействие на хотелиерството върху околната среда

2.1.1. Презастрояване - Огромното строителство по Черноморието през последните години изисква осигуряването на достатъчно ресурси - вода, ел. енергия, както и изграждането и поддържането в добро състояние на голяма по обем инфраструктура.

2.1.2.Използването на алтернативни материали за строителство е свързано с използването на материали, които не са токсични, и които не задържат частици свързани със замърсяване на повърхнините.

Много от устойчивите и нетоксични строителни материали са вече на достъпни цени, като например: неотровни бои с ниско VOC съдържание, картонени преградни стени от продукти на житни култури, линолеум от Jute (растителна тъкан), акустични покривни покрития, изолационни материали от соеви зърна, които нямат отрицателен ефект към околната среда.

2.1.3. Намаляване на шума и вредните емисии в атмосферата – изграждане на паркинги извън туристическите комплекси, създаване на подходяща зелена система. В дългосрочен план – използване на електромобили в рамките на комплексите.

2.1.4.Опазване чистотата на въздуха (емисии в атмосферата):

- обособяване на зони за непушачи;
- използване на хладилна и климатична техника, която не отделя вредни за озоновия слой газове;
- групов транспорт за гостите на хотела;
- превантивна поддръжка на оборудването и др.

Повечето места за настаняване поддържат табло с разнообразна и полезна за своите гости информация или я предоставят директно на рецепция. Въпреки това все още липсва по-сериозен акцент върху екологично съобразните видове

транспорт, от които гостите могат да се възползват. Повечето обекти предлагат като допълнителната услуга колело под наем, но все още представят тази услуга като средство за развлечение и не акцентират върху екологичния ефект, който този спорт има върху околната среда. Често предоставяната информация за обществения транспорт не е актуална и лесно достъпна, а работещите на рецепция не са обучени как да насочват клиентите на хотела към тези видове транспорт.

2.1.5. Потребление на вода и генериране на течни отпадъци:

- използване на естествени водоизточници;
- въвеждане на дигитални и дозиращи устройства за миялните и пералните машини.

- Използване на програми, намаляващи разхода на вода;
- използване за пране и почистване на биологично разграждащи се препарати и др.

2.1.6. Потребление на енергия:

- въвеждане на програма за намаляване на енергопотреблението;
- използване на енергоспестяващи осветителни тела;
- въвеждане на картова система за заключване на стаите и автоматично изключване на ел. захранването;
- използване на ел. уредби с нисък разход на ел. енергия;
- намаляване на температурата на водата през летните месеци, с отчитане на хигиенните изисквания и норми;
- изключване на енергоемките уреди в пиковите часове на натоварване на ел. мрежата;
- използване на щадящи околната среда горива (пропан бутан, природен газ и др.)

Ефективно използване на вода и енергия е сред най-важните елементи – изправността на инсталациите често се пренебрегва като възможност да се спестят ресурси – течачи казанчета и кранове за вода, необезопасени ел. инсталации са сред най-фрапиращите случаи. Общото впечатление е, че техническата база на повечето от българските хотели е нова и в изправност, а все по-многобройни са случаите на подмяна на хавлиите само при поискване и използване на енергоспестяващи електрически крушки, филтри за вода и други енергоспестяващи подходи. Тенденцията се измества и към по-малките хотели и дори къщите за гости. За съжаление все още рядко се предоставят брошури за повишаване на енергийната ефективност и обща информация за въведените енергоспестяващи практики в хотела.

2.1.7. Управление на отпадъците и рециклиране

- рециклиране по възможност на всички материали (стъкло, хартия, метал, пластмаси)
- компостиране на органичните отпадъци;
- система за обмяна на повредени консумативи (закачалки, дюшеци, матраци и др.);
- използване на рециклирана хартия;

- използване на употребявана хартия (там, където е приложимо)
- използване на негодните чаршафи и хавлии за чистене и др.

Повечето от местата за настаняване не споделят философията за разделно събиране на отпадъците – липсва информация към гостите за ползите, няма специални кошчета в хотелите и ресторантите. Обикновено аргументацията е, че тези действия представляват сериозно затруднение за персонала. Все още слабо се използват практики за намаляване на количеството на отпадъците – например употребата на икономични опаковки при хранене – избягване на индивидуалните пакетчета масло или конфитюри.

Ефективното използване на ресурсите започва със събиране и анализ на данните за потребление на вода, енергия, препарати за почистване. И все пак управлението на хотели е специфично и дава още възможности освен стъпките по посока ефективно използване на ресурсите. Много разумно е да се допринесе за опазването на природата в околността. В хотелите в Европа активно се практикува т.нар. екомаркетинг. Това е маркетинг, ориентиран към околната среда, откриването на природни забележителности, култури, традиции, без да се разрушава природата.

Устойчивият туризъм има три основни характеристики:

- Безупречност на околната среда;
- Социална справедливост;
- Икономическа приложимост

За да бъде безупречна околната среда трябва да се следват първите седем принципа от таблицата по-долу и да се разглеждат като ключови дългосрочни цели.

Таблица № 5 Принципи за безупречна околна среда

1	Нулев въглерод
2	Нулев отпадък
3	Нулево замърсяване
4	Местни и екологично съобразни материали
5	Местни органични продукти
6	Устойчиво потребление на водата
7	Опазване на природата
8	Образование, култура и наследство
9	Права и равнопоставеност
10	Здраве и качество на живот

По-голямата част от хората търсят места за настаняване, които ще окажат положително влияние върху здравето им, а много биха искали мястото за настаняване, в което отседат, да е в хармония с природата. Все повече туристи избират места за настаняване, които щадят околната среда. Това допринася за **развитието на екологичния туризъм**

2.1.8. Екотуризмът обхваща над 10% от туристическия пазар, а темповете на развитието му изпреварват тези във всички останали отрасли. През последните години етикетът "еко" стана изключително популярен в туризма. Нуждата да

защитим природата, която все повече е водещ мотив за пътуване в международен мащаб, провокира създаването на систематизирани критерии, които достъпно и подробно да напътстват собствениците/управителите на хотели как да запазват природните ресурси и едновременно да бъдат по-успешни. В България и Румъния единици са сертифицираните обекти, но нагласата на хотелиерите е все повече про "еко" ориентирана. Схващането за екохотел в България е особено погрешно – повечето хотелиери считат за единствено и достатъчно условие обектът им да се намира в природна среда. Самообявяването за екохотел е обичайна практика и показва, че собствениците рядко са наясно със съществуващите сертификационни схеми на европейско ниво и стоящите зад тях изисквания. Като аргумент "против" обикновено се изтъква цената за инвестиция в изграждане на подобни съоръжения.

Екохотелите се рекламират като места, които отговарят на всички изисквания за опазване на околната среда. Приет е единен кодекс, чието спазване ревностно се следи, но сега към старите изисквания се появяват и нови:

- опазване на местното биологично и културно разнообразие, чрез защита на екосистемите;
- осигуряване на работа за местните жители;
- просветна работа сред персонала;
- свеждане до минимум влиянието на туризма върху околната среда;
- въвеждане на различни ценови прагове за различните стаи;
- представяне на местната култура, флора и фауна като главни забележителности на хотела.

2.1.9. Развитието на екологичния туризъм е свързано с развитието на екологично селско стопанство

Съвременните клиенти имат големи изисквания по отношение на качеството и произхода на храната. В едно екологично място за настаняване очакванията са тя да отговаря на екологично съобразно ползване на земята – производство на селскостопански продукти без използването на пестициди и изкуствени торове. Това не задължава всички продукти да бъдат сертифицирани като екологични, но е задължително менюто да включва био-продукти. За българските стандарти е все още далечно предлагането на многообразие от сертифицирани био-продукти.

*Безплановото построяване на хотели и туристически заведения, пренебрегвайки изискванията за естетика и съобразяване с местната архитектура води до нарушаване на общата панорама; разрушават се местообитанията на местните растения и животни, което предизвиква намаляване на биологичното разнообразие. **Липсата на канализация и третиране на отпадъчните води** причинява често появата на влошена здравна картина сред туристите и местното население. Неустойчивото използване на природните ресурси като **свръхконсумация на питейна вода и изтощаване на рибните популации**, натоварване на трафика покрай брега и упражняване на натиск за построяване на нови пътища и места за паркиране причинява промени в местните традиции и начин на живот и др*

2.2. Насоки за устойчиво развитие на трансграничния регион.

Най-важните **насоки** за подобряване на екологичното въздействие на туристическата индустрия по отношение на **околната среда** са свързани с хармонизиране на законодателството, намаляване на емисиите, интегрирана политиката за опазване на почвите, изграждане на планираните пречиствателни станции, подобряване качеството на живот, нарастване на общественото съзнание и участие на обществеността в процеса на взимане на решения, прилагане на принципа „замърсителят плаща” и на превантивния контрол.

Като съществени **насоки** за подобряване въздействието върху околната среда по отношение на **регионалното развитие**, можем да определим повишаването привлекателността на района както за инвестиции, така и за изграждане на качествена жизнена среда при запазване на регионалната идентичност. От съществена важност се оказват рехабилитацията на физическата среда, развитието на околностите и опазването и развитието на историческото и културното наследство, мерките за насърчаване на предприемачеството, местната заетост и общностното развитие, както и предоставянето на услуги на населението при отчитане на променящите се демографски структури.

2.2.1. Мерки за подобряване на енергийното планиране.

Основните **насоки** за подобряване на екологичното въздействие върху околната среда по отношение на **енергийна ефективност** са свързани с овладяване на негативните промени в климата, намаляване на ергоемността на туристическата индустрия и увеличаване на енергийната ефективност, включително към енергийно независими сгради.

Рационалното използване на енергийните ресурси, производството и доставката на енергия са основна грижа на общинските власти. **Енергийното планиране** и осигуряване на енергийна независимост се превръща в основен компонент на политиката за устойчиво развитие.

2.2.2. Главните **насоки**, свързани с подобряване на екологичното въздействие по отношение на **водите** могат да бъдат свързани със закупуване на уреди и апаратура за откриване на течове; поетапна реконструкция на разпределителната водопроводна мрежа и на водопроводните отклонения; изготвяне на проекти за действителен контрол върху загубите на вода.

Секторът водоснабдяване и канализация има изключително важно значение не само за благоустрояването, но и за цялостното икономическо и социално развитие на населените места. Качеството на услугите, които се предоставят чрез него в голяма степен определят облика на едно населено място и неговите възможности за привличане на инвестиции за **развитие на индустрията и туризма**. Съществен проблем за общественото водоснабдяване е лошото състояние на разпределителните мрежи, които дефектират, генерират големи загуби на вода и водят до влошаване на качеството на водата. С най-голямо значение за общественото здраве е качеството на водата, подавана за осигуряване на питейна

вода. Дългогодишен проблем за някои от тях е липсата на изградени пречиствателни станции за питейни води или оптимални съвременни технологични схеми при съществуващите.

2.2.3. Управление на отпадъците

Като основна **насока** за управлението на отпадъците можем да посочим мониторинг и инспектиране в съответствие с изискванията на законодателството и спазването на условията в издадените разрешения за дейности с отпадъци, прилагане на ефективни административно-наказателни мерки, в случай на неспазване на изискванията, с цел постигане на съответствие със законодателството, осигуряване на достатъчен, подходящо квалифициран и мотивиран персонал в компетентните органи, осигуряване на достатъчни и подходящи технически ресурси (оборудване, софтуерни продукти и т.н.), въвеждане на информационни системи за събиране и обработка на данни, ясно и надлежно документиране на резултатите от мониторинга и проверките на инсталациите за оползотворяване и обезвреждане, оценка на необходимите технически и човешки ресурси за разработване и прилагане на програми за контрол, мониторинг и експлоатация, които да гарантират висока степен на съответствие.

Околната среда на България и Румъния е един от най-ценните национални активи, който следва да бъде защитаван и опазван с оглед бъдещите ползи от него. Едновременно с това нашите страни преминават през период на големи промени и много от собствениците на хотелски комплекси излагат този актив на потенциален риск. За да бъдат защитени и запазени природните ресурси, и за да се подобри екологичното състояние на трансграничния регион, в бъдеще следва да бъде осигурено **устойчиво развитие** – не само от социално-икономическа, но и от екологична гледна точка.

ПРИЛОЖЕНИЯ

Приложение N1

№	Показател	Кв	Да	Не
1	ОКОЛНА СРЕДА	3	4	5
1.	Политика и програми			
1.1	Отрицателните въздействия на хотела върху околната среда са определени, наблюдават се и се записват редовно	1		
1.2	Има създадени планове за ограничаване или смекчаване на отрицателното влияние на хотела върху околната среда	1		

1.3	Хотелът непрекъснато участва в програми за подобряване на околната среда в своя или в други региони на страната	2		
1.4	Хотелът е член на регионална или местна организация, която работи за решаване на социални проблеми и проблеми на околната среда	2		
2	Отпадъци			
2.1	Хотелът стриктно поддържа и периодично регистрира състава и качеството на отпадните си води	1		
2.2	Хотелът има сертификат за качество на отпадните води, издаден от Инспекцията на околната среда към Министерство на околната среда и водите	2		
2.3	Хотелът разполага с пречиствателна станция	3		
2.4	Отпадната вода се изхвърля, без да се уврежда и замърсява околната среда	1		
2.5	Отпадните води се рециклират	2		
2.6	Дъждовните води се използват и изхвърлят, без това да влияе върху околната среда	1		
2.7	Всеки източник на замърсяване в околностите на хотела се докладва на местната Инспекция по опазване на околната среда	2		
2.8	Замърсените зони са обозначени със специални знаци	1		
2.9	Хотелът активно участва в програмата „Син флаг” за крайбрежните зони	3		
3.	Озеленяване			
3.1	В градинките към хотела се използват предимно естествени цветя и растения	2		
3.2	В градината на хотела се използват предимно местни видове цветя, храсти и растения	1		
3.3	Хотелът разполага с писмена информация за растителните видове, отглеждани в градините му	1		
3.4	Хотелските градинки се поддържат без използването на изкуствени торове, пестициди, и хербициди	2		
4.	Защитени територии (резервати, природни и национални паркове)			
4.1	Хотелът промоцира посещението на природни зони и обекти на своите клиенти	1		
4.2	Хотелът разполага с подробна информация за защитени територии	1		
4.3	Хотелът спазва политиката и законите, които регулират туристическите дейности в защитените територии и природни зони и запознава клиентите си с тях	2		

4.4	Хотелът участва при поддържането на защитена територия	3		
5.	Защита на флората и фауната			
5.1	Хотелът провежда действия, стимулиращи забрана за късане на растения и браконьерстване	1		
5.2	Хотелът ясно показва нетърпимост към търговията с природни продукти от защитени растения или животни (продажба на еделвайс, мурсалски чай, орлови нокти и др.)	2		
5.3	Хотелът не държи диви животни в клетки	1		
5.4	Външното осветление на хотела не влияе върху дивите животни	1		
5.5	Източниците на шум в хотела са изолирани така, че да не влияят върху природната среда	1		
	СГРАДИ И СЪОРЪЖЕНИЯ			
6.	Формулиране на политиката			
6.1	Хотелът има установена мисия и политика за опазване на околната среда	1		
6.2	Създадена е брошура, която популяризира целите на природосъобразната политика	2		
6.3	Служителите са запознати с целите на природосъобразната политика	2		
6.4	Има документ, описващ целите и програмите за природосъобразно развитие на хотела	1		
6.5	Води се писмена документация за усилията в постигането на целите за опазване на природната среда	1		
7.	Консумация на вода			
7.1	Консумацията на вода се наблюдава периодично	1		
7.2	Записва се и се следи общата консумация на вода	1		
7.3	Хотелът има план за използване на водата, в който са набелязани специфични цели за спестяването ѝ	1		
7.4	Определен е специален служител, който отговаря за изпълнението на дейностите по спестяване на вода. Целият персонал е запознат със схемата на изпълнение	2		
7.5	Спестяването на вода от служители и гости на хотела се стимулира постоянно	2		
7.6	Периодично се прави оглед за течове. Води се писмена документация за тяхното откриване и отстраняване	1		
7.7	Използват се специални средства за спестяване на вода	2		
7.8	Поне веднъж на два месеца, независима лаборатория измерва качеството на питейната вода и леда, използвани в хотела	3		

7.9	Качеството на водата в басейна се наблюдава и записва редовно	3		
7.10	Басейнът на хотела разполага със система за ежедневна дезинфекция на водата	1		
7.11	Водата в басейна се дезинфекцира без използване на хлор	2		
8.	Консумация на електроенергия			
8.1	Консумацията на електроенергия се наблюдава редовно	1		
8.2	Води се писмен отчет за консумираната електроенергия за месец. Прави се статистически анализ	1		
8.3	Хотелът има план за спестяване на енергията, в който са залегнали конкретни цели	1		
8.4	Назначен е специален служител, който е отговорен за изпълнението на дейностите по спестяване на енергия. Схемата за приложението им е позната на целия персонал.	1		
8.5	Прилагат се естествени системи за ограничение използването на енергия от хотела	1		
8.6	Хотелът има програма за профилактика и поддръжка на всички електрически инсталации и оборудване	2		
8.7	Хотелът стимулира изключването на осветлението и електрическите уреди, когато не се използват	1		
8.8	В поне 80% от сградите и съоръженията на хотела е създадена система за енергийно ефективно осветление	2		
8.9	Хотелът използва нови технологии за спестяване на енергия	2		
8.10	Хотелът използва алтернативни енергийни системи за осветление	3		
8.11	Хотелът използва алтернативни енергийни системи за нагряване на вода и други енергийни нужди	3		
8.12	Крановете и тръбите за горещата вода са подходящо изолирани, за да се намалят топлинните загуби	1		
8.13	Хотелът използва естествена вентилация, щори и др. алтернативни средства за намаляване на топлинните загуби	1		
8.14	Използват се нови технологии, за да се повиши енергийната ефективност на хладилните и климатичните системи	2		
8.15	Хотелът има програма за контрол на теча на въздух и др. газове от хладилните и климатичните системи	1		
8.16	Енергийно-ефективно обзавеждане се използва поне за 50% от нуждите на хотела	2		
8.17	Ползва се слънчева енергия за изсушаване на кърпи,	2		

	чаршафи и дрехи			
9.	Консумация на основни суровини и материали			
9.1	При покупка на суровини и материали хотелът се ръководи от правила за опазване на природата	1		
9.2	Служителите познават изискванията при покупка, съобразени с опазване на природата	2		
9.3	Хотелът има инструкция за доставчиците, съобразена с опазване на природната среда	1		
9.4	Хотелът не използва или продава продукти, които са вредни за околната среда	1		
9.5	Поне 50% от печатните материали, използвани от хотела, са на рециклирана хартия, без хлорид	2		
	Храни и напитки			
9.6	Храната се приготвя с използване предимно на пресни продукти	1		
9.7	Хотелът има сертификат за ползване на органични хранителни продукти	3		
9.8	Менюто в ресторанта предлага традиционни национални или регионални ястия	2		
9.9	Полуфабрикатите и консервираните храни, се закупуват в големи (индустриални) опаковки от рециклиращи се материали	1		
9.10	Повторната употреба или рециклирането на опаковките е стандартна практика. Хотелът има установени връзки с фирми, извършващи рециклиращи услуги	2		
9.11	Масло, захар, сосове, мед, конфитюр и др. са в рециклиращи се опаковки	2		
9.12	Кухнята, ресторанта и бара на хотела използват рециклирани чаши, купи, съдове и др.	2		
	Почистващи и козметични продукти			
9.13	Използват се нетоксични, некорозиращи, биоразграждащи се почистващи препарати	1		
9.14	Детергентите, използвани от пералнята и кухнята са без фосфати и избелители	1		
9.15	Предоставят се биоразграждащи се козметични продукти	1		
9.16	Почистващите и козметичните продукти са опаковани в биоразграждащи се, рециклирани и подходящи за повторна употреба опаковки	1		
9.17	Козметичните средства в стаите и тоалетните на хотела се предоставят в дозатори	2		
9.18	Отпадъците от козметичните продукти се рециклират или използват повторно по подходящ начин	2		

10.	Твърди отпадъци			
10.1	Количеството и качеството на твърдите отпадъци непрекъснато са наблюдава	1		
10.2	Записва се количеството твърди отпадъци, изхвърляни от стая или хотелски сектор	1		
10.3	Хотелът има план за намаляване на твърдите отпадъци, с конкретни цели и мерки	1		
10.4	Назначен е специален служител, който отговаря за изпълнението на дейностите по намаляване на твърдите отпадъци. Схемата за приложение е позната на целия персонал.	1		
	Органични отпадъци			
10.5	Органичните отпадъци се изхвърлят в специален контейнер	1		
10.6	Органичните отпадъци се компосират или рециклират	2		
	Неорганични отпадъци			
10.7	Хотелът разполага с отделни контейнери за разделно изхвърляне на различни неорганични отпадъци (стъкло, хартия, пластмаса, метал)	2		
10.8	Камериерките сортират неорганичните твърди отпадъци, ако това не е направено от клиентите	2		
10.9	Хотелът разполага със специално място, където се извършва крайното сортиране на неорганичните отпадъци	1		
10.10	Хотелът участва в програмата за рециклиране	3		
	Изхвърляне на отпадъците			
10.11	Твърдите отпадъци се съхраняват по подходящ начин, преди тяхното окончателно изхвърляне	2		
10.12	Гарантира се ефективно крайно изхвърляне на отпадъците	1		
11	Обучение			
11.1	Всички служители са запознати с целите за опазване на околната среда	2		
11.2	Хотелът поддържа програма за обучение на служителите в зависимост от отговорностите им	1		
11.3	Служителите активно участват в провеждането на мероприятия, свързани с политиката на хотела за опазване на околната среда	2		
11.4	Служителите периодично участват в срещи, разискващи въпроси за опазване на околната среда	1		
11.5	Хотелът има стратегия за стимулиране на инициативност (служителите имат свобода да предлагат подобрения в	2		

	програмата за опазване на околната среда на хотела).			
11.6	Периодично се оценят и контролират резултатите от обучението на персонала	1		
	КЛИЕНТИ			
12	Комуникация и стимулиране на интерес			
12.1	Гостите получават информация за културното, историческо и природно наследство на региона, в който е хотела	1		
12.2	Хотелът има информационна програма, която запознава гостите с поставените цели за опазване на околната среда	2		
12.3	Публикуваният материална хотела съдържа информация и пропагандира целите за опазване на околната среда	1		
12.4	Гостите се информират и привличат за участие в различни програми за опазване на околната среда	2		
12.5	Осигурява се информация за дейностите по опазване на околната среда, провеждани в региона	2		
12.6	Гостите на хотела получават информация за социално-културните дейности, провеждани в региона	2		
13	Стая на госта			
13.1	В стаите има информация и необходимите съоръжения и удобства за подходящо и лесно сортиране на твърдите отпадъци от гостите	3		
13.2	В стаите има информация и необходимите съоръжения и удобства за спестяване на вода и енергия от гостите	1		
13.3	Хотелът има програма, която пропагандира всеки ден да не се сменят кърпите, хавлиите и спалното бельо	3		
13.4	Зоните и стаите за непушачи са ясно обозначени, за да се избегне замърсяване на въздуха	1		
14	Обслужване на групи			
14.1	Гостите се стимулират и ориентират да посещават защитените природни зони и други атракции	1		
14.2	Хотелът представя специализирани туристически справочници и пътеводители, които дават подробна информация на туристите за защитените територии	1		
14.3	Създадена е ефективна програма, която стимулира гостите да пазят чисти природните зони, които посещават	2		
14.4	Гостите получават информация за поведението им при посещение на защитени територии	2		
14.5	Туровете и другите свързани с тях дейности, продавани от хотела промоцират конструктивно взаимодействие между туриста и природата	1		

15	Обратна връзка с клиентите			
15.1	Анализират се мненията на гостите за опазване на околната среда чрез анкети	1		
15.2	Резултатите от тези изследвания се представят поне веднъж на 6 месеца в Министерството на икономиката-Дирекция Туризъм или на регионални съвети по туризъм	1		
15.3	Гостите могат да отразяват писмено своите оплаквания и мнения за природосъобразното опериране на хотела като цяло	2		
15.4	Във връзка с резултатите от устойчивостта и хотелските услуги, хотелът е създал и установил някакъв вид гаранция за своите гости, които са лесно постижими	3		
	СОЦИАЛНО-ИКИНИМИЧЕСКА СРЕДА			
16	Директни икономически ползи	3		
16.1	60% от служителите на хотела са от местната общност	2		
16.2	Хотелът осигурява обучение на местните жители, за да работят по-ефективно в хотела	1		
16.3	Хотелът подпомага обучението на личния състав чрез допълнителни туристически дейности	1		
16.4	Хотелът наема персонал, обучаван чрез допълнителни туристически дейности	2		
16.5	Хотелът не наема на работа нелегално	2		
16.6	Възможностите за работа, които предлага хотелът, не създават нежелателни ситуации за местната общност			
17.	Индиректни икономически ползи			
17.1	Публикуваният материал на хотела информира за възможните дейности през свободното време, организирани от местната общност или местните предприятия	1		
17.2	Хотелът активно участва в поддържането и развитието на културни, художествени и спортни дейности	2		
17.3	Хотелът стимулира консумацията на местни продукти	2		
17.4	Хотелските магазини продават сувенири и продукти, произведени от региона	3		
17.5	Продукти и сувенири, произведени от местната общност се използват за украсата на стаите и другите помещения на хотела	3		
17.6	Хотелът има специфични програми, които промоцират националния туризъм	1		
17.7	Хотелът поддържа или има постоянни търговски връзки с поне едно национално мероприятие	3		
17.8	Технологиите, материалите и оборудването, използвани	1		

	в хотела са местно производство			
17.9	Хотелът често улеснява морския или земен транспорт на своите жители	1		
18	Принос към културното развитие			
18.1	Промоцията на хотела интегрира културни елементи от региона или местността	1		
18.2	В хотела има специално място, където местните организации, оторизирали и легализирали хотела, могат да излагат свои проекти и инициативи	2		
18.3	Хотелът предоставя своите сгради и съоръжения за важни срещи, конференции и др. на местната общност	2		
18.4	Хотелът публикува и промоцира културни събития	1		
18.5	Хотелът забранява използването и промоцията на дейности, свързани със сексуалната търговия, проституция, наркотици и др. социални проблеми	3		
18.6	Хотелът защитава политика срещу сексуално посегателство и промоцира равни възможности за двата пола	1		
18.7	Знаците и указанията на хотела не влияят върху и не повреждат културната, социалната и природната среда	1		
19	Принос към здравеопазването			
19.1	Ползването на услуги (вода, електричество, пътища) не се конкурира с местната общност	1		
19.2	Хотелът участва като спонсор в превантивните програми за обществено здравеопазване	1		
19.3	Контролът на различните заболявания се прави с вещества и процедури, които не влияят вредно върху клиентите, персонала, местните жители, дивеча и природната среда	1		
20	Инфраструктура и безопасност			
20.1	Хотелът, заедно с местната общност е допринесъл за създаване и поддържане на инфраструктурата	3		
20.2	Хотелът използва влиянието и знанията си, за да помогне при решаването на местните проблеми на инфраструктурата	1		
20.3	Хотелът е включен в асоциация или комитет, които работят за подобряване условията на местната общност	2		
20.4	Хотелът подпомага развитието на програми за безопасност на туристите	2		
20.5	Хотелът има и подсилва етичния начин на поведение, който облагодетелства морала и безопасността	3		
20.6	Хотелът осъществява практически действия за гарантиране сигурността на своите гости и служители	1		

20.7	Хотелът има план за действие в случай на катастрофи и извънредни ситуации	2		

Приложение № 2

Това са послания към клиентите на хотела. Ползват се карти за окачване (или сгънати на две като палатка), които се поставят на видно място в банята. Апелът е „Спестете от вода, електроенергия, перилни препарати, труд, удължаване живота на тъканите“. Така стимулираме гостите да ползват хавлиите по-дълго от един ден. Препоръчва се тъмнозелен цвят на буквите. Задължително се посочват мероприятията, които се развиват и спонсорират от хотела, свързани с опазване на околната среда и какъв процент от печалбата се предоставя за опазване на природата. Поставя се на няколко езика в зависимост от клиентопотока.

Намалете отпадъците!

Рециклирайте!

*Започнете да рециклирате
вестници, метални кутии,
стъклени шишета...*

*Давайте хранителните отпадъци
на домашните любимци на съсе-
дите.*

*Водата в която сте варили яйца
или зеленчуци е чудесно подхран-
ващо средство за цветята.*

*Утайката от кафе е прекрасна
тор за градината или дърветата.
Не използвайте цветна хартия.*

НИЕ РЕЦИКЛИРАМЕ!

*Скъпи гости, ние работим за
спасяването на нашата Планета.*

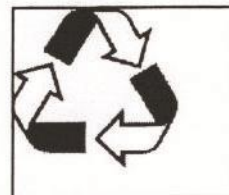
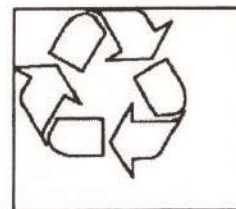
*Вие можете да помогнете! Ние
рециклираме:*

- Метални кутии
- Стъклени бутилки
- Вестници
- Пластмасови бутилки
- Батерии

*Моля, оставете отпадъците в
обозначените кошчета.*

*Решете сами! Спасяването на
планетата е в ръцете ни!*

Адрес, телефон на хотела

Символи, използвани за рециклиране

Така напомняме на гостите да изключват електрическите уреди, при напускане на стаята. Поставяме картичката близо до входа, за да могат гостите да я видят при излизане.

Водата е безценно богатство!

Помогнете ни да я спасим!

*Моля, не оставяйте чешмата да тече докато се
бръснете или си миете зъбите.*

*Моля, взимайте си душ, вместо вана. Спирайте кра-
на докато се сапунисвате!*

Затваряйте добре крановете!

Помогнете да спасим Планетата!

Решете сами! От Вас зависи!

Какви програми за опазване на водните ре-
сурси спонсорирате?

Адрес, телефон, web страница на хотела

В банята поставям картичка, която напомня на гостите как да пестят водата. Молим ги, да ни информират за течове. Даваме съвети как гостите могат да пестят вода и когато са си в къщи.

Препоръчва се тъмносин цвят на текста.

*Да спасим
майката
Земя!*

Всеки ден хиляди чаршафи се сменят в хотелите. Представете си количеството вода, перилни препарати и енергия, които се използват. И в нашия хотел чаршафите се сменят всеки ден, но ако смятате това за ненужно, моля оставете тази картичка на възглавницата си сутринта. Леглото Ви ще бъде оправено, но спалното бельо няма да бъде сменено.

РЕШЕТЕ САМИ!

Хотелът спонсорира 10% от печалба за дейности по опазване на околната среда.